

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Danske møntenheder før 1813

Rigsdaler

1 Rigsdaler Specie = 6 mark = 96 skilling
Defineret ved et indhold af 25,281 gram rent sølv.

Mark

1 Mark Specie = 1/6 rigsdaler = 16 skilling

Skilling

1 Skilling Specie = 1/96 rigsdaler

Tredje Capitel.

Om Øens Vexter

Ligesom Øens Vexter ere enten vildvoxende eller Havevexter, og disse sidste enten Madurter og Blomster eller Frugttræer, saa forefalde alle tre Dele her paa Øen; dog ere Havevexterne endnu ikke hos Almindelig Mand drevne til den Fuldkommenhed, de burde eller kunde være; thi det er ikkun paa nogle Stæder hos Landboerne, foruden hos Embedsmændene, at Urtehaber blive dyrkede og Frugttræer opelskede. Imidlertid vil jeg dog give Underretning om disse Vexter, saa godt jeg kan, under følgende Inddeling.

I. §.

Have – Vexter.

Akeleie. Alands – Rod. Ambra (lavendel)

Aprikos – Træer, dog endnu uden Frugter.

Asparges. Agurker. Aurikler.

Balsom. Brandgule Lilier. Berberisser, endnu uden Frugt.

Cheledonia. Citron – Træer i Potter.

Consolida Major. Cammeelblom.

Fersken – Træer, endnu uden Frugt.

Fløjels – Blomster.

Gule – Rødder. Gyldenlak.

Hiertens – Fryd. Eller Melisse.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Hvide Bønner. Hindbær.

Jernurt. Jordbær i Beeder

Kaal. Saasom Hvidkaal. Der dog her sielden sætter Store og faste Hoveder: Blomkaal, Grøn- oh Blaaekaale af hvilken sidste de fleste Beboere aarlig avle, hvad de behøve til deres Huusholdning; item Rødkaal og Kaalraber.

Karse.

Kartøfler, Disse har en stor Deel af Beboerne i de senere Aar lagt Flid paa at avle, og vil aarlig mere tiltage, saasom de nu befinde dets ypperlige Nytte i Huusholdningen; men om Foraaret mangler de gierne Sæd, efterdi Kartoflerne enten fryder eller raaadner for dem om Vinteren; derimod har jeg befunden et meget godt Middel, nemlig om Efterhøsten at grave et hul i Jorden, bedst naar det kun skee ind i en tør Banke. Dette Hul beklædes i Bunden og paa Siderne med Bræder, hvori Kartøflerne lægges, omlagt med et Lag tør Halm, efterat de i Forveien ere vel tørrede paa en Loe eller andet Gulv; og skader det ikke, at noget tør Muld følge dem, som de har havt med sig ved Optagningen. Hullet i Jorden maa være saa dybt, at omtrent 1 Alen Jord skiuler Halmen. For at komme til Kartøflerne om Vinteren, indrettes en Indgang paa den udvendige Side af Hullet, der dannes som en liden Jordkielder, med en Dør for af Bræder, beklædt ind - og udvendig med et godt Lag Halm. Haves ikke Bræder, ei heller flere Kartøfler, end til Sæd er bestemt, saa kan de kommes i en Tønde, som sættes i Hullet, omviklet med Halm, helst Havre- eller Byghalm, under og over samt rundt om, og tildækkes ovenpaa med saa megen Jord, som før meldt, hvilket sikkert vil conservere Kartøflerne, endog i de strængeste Vintre; og vinder man tillige dette derved, at de om Foraaret, naar de skal plantes, ei ere spirede, som ellers skeer, naar de ligge paa Loftet, hvilket Spirer lettelig brækkes, som er til Skade. Naar Kartøflerne saaledes lægges ned i en Tønde, maae Hullet graves lige ned i Jorden, paa saadanne Stæder, hvor ikke Vandet trækker til, og uden Indgang til Siden. For at spare paa Halmen, er sommergravet Tørv ogsaa tienlig at lægge paa Bunden af Hullet og ved Siderne. Passende Premier for dem som aarlig avlede de fleeste Kartøfler, og bedst kunde forsvare dem Vinteren over, vilde her blive til megen Gavn, og til Lettelse i det nu for Tiden svære aarlige Kornkiøb.

Kirsebær Træer med forskiellig Sorter Bær, røde og sorte.

Kommen opelskes paa mange Stæder her paa Øen.

Kornblomster, der tillige voxer i Mængder paa Agrene imellem Kornet, hvilke ere hvide, blaa og hvide, samt violet og hvide.

Krusemynte. Kyrvel

Lavendel, Leucøjer, dobbelte og enkelte

Lupiner. Løg, hvid og rød, samt Sommer og **Vinterpurreløg,** item Græsløg.

Malurt. Matrem. Merian. Mesterurt.

Nat - Violer. Nelliker dobbelt og enkelte.

Nødde - Træe med de almindelige smaa Nødder.

Paaske - Lilier. Pastinake - Rødder.

Peberrod. Peber - Træet.

Pergamot - Træer, hvis Frugt er meget god.

Petersillie. Pinse Lilier.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Plommer eller Blomme - Træer, som bære blaarøde og grønne Blommer, item en mindre Sort, her kaldet Kræger.

Portulak. Præstekrave.

Pære - Træer med forskellige Salgs Sommer- og Vinterfrugt.

Radiis, Reddike.

Reizitter i Potter og i Beeder i Haven.

Ribs, med røde og hvide Bær.

Ringblom.

Roser, dobbelte og enkelte røde og hvide.

Rude. Rødbeder. Sallat. Salvie. Sar. Sellerie. Selidon.

Solbær. Spansk Peber i Potter.

Spansk Syre. Spinat, Stikkelsbær, røde og hvide.

Stor Jernurt. Sukker - Ærter.

Timian. Tulipan. Tusindfryd.

Tyrkiske Bønner.

Valmue. Valnødder - Træe, dog ei endnu baaret Nødder.

Velske Bønner. Vindruer, dog bliver sielden moden Frugt. Viol - Blomster.

Æble - Træer, hvorpaa voxer forskellig Slags Sommer og Vinter Frugt, endog i Mængde paa sine Stæder.

2. §.

Vildtvoxende Træer.

Af disse have her i fordom Tid været adskillige Slags, endog i stor Mængde; men deels formedelst Saltkogeriet paa Øen i de gamle Dage, saaledes som foran meldt, deels ved Sandflugten, og deels ved Skovild, som de gamle vide at fortælle, at engelske Søerøvere, der kom i Land og efterat have plyndret Beboerne, ved deres Afreise skal have paasat, er næsten den hele Skov aldeles ødelagt, undtagen en liden Deel i Hals Sogn, Lunden kaldet, som har hist og her nogle enkelte Træer og Underskov, bestaaende af Ask, Birk, Bøg, nogle faa Eeg og Lind, Piile af adskillige Slags, Rød, Torn, hvoraf et Slags voxer med hvasse og pigede Blade, som holde sig grønne hele Vinteren, her kaldet Grøn Torn, hvilket formodentlig er det samme som Mespilus pyreantha Linn (ildtorn), Røn og Ælle eller Elle. Af Fyr- og Gran - Træer have i fordom Tid voxet en stor Deel, hvoraf endnu i de sandfugne Egne, eller de saakladede Klitter under Hals Sogn, sees mange Stubbe, og i disse Klitter fremvoxer tillige om Sommeren smaae Fyr- og Gran - Spirer, men blive af Creaturene opædt. Enebær Krat voxer adskillige Stæder. Hyben voxer overalt ved Digerne, saa og et Slags sorte Bær, som ligne Hindbær og kaldes vilde Brembær, hvilke have en sød og god Smag, indeholde mange smaae Steene, de voxer paa Riis, som er besat overalt med fine hvasse Tagger. Vilde Castanie - Træer ere opelskede paa nogle enkelte Steder i de seenere Aar, hvilke voxer godt.

3. §.

De vildtvoxende Urter.

Disse ere her, som paa andre Stæder, mangfoldige, hvis Navne fuldstændig at opgive, ikke staaer i min Magt. Her voxer tillige mange endog ualmindelige medicinske Urter, af hvilke nogle af Beboerne vide at

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

navngive endeel, som de betiene sig af. Disse iblandt nogle af de almindelige, vil jeg ei forbigaae at anføre saaledes:

Agermonie, voxer paa Rug - Agrene.

Baadsmands - Hat.

Bukkeblade i Mængder.

Bregne, saavel paa Agrene sin í Skovene.

Biesvels Bid, voxer i Lyngmarkerne og tørre Stæder.

Gule Skrepper i Mængde.

Hare - Kløver. Hiorte - Tunger

Hunde - Tunger. Huusløg voxer paa Tagene.

Hvidløg, som voxer paa Agrene, i Toppen af Stængelen í runde Knopper, eller smaae Løg, som kaldes Rocomboll. Den er meget god imod visse Sygdomme blandt Heste og Qvæg. Nogle af Beboerne have plantet Hvidløg i deres Haver dels af Rod og dels af Knopper.

Hypperekom.

Katof. Katte - Rumper.

Kokleare voxer paa Huustagene, saa og paa Norrønd.

Lovestekke, voxer her baade vilde og i Haverne.

Malurt, voxer paa tørre Stæder. **Mynthe.**

Nelle af to slags.

Oveseurt eller Bukkerod

Rahel eller **Bruneller**, blaae, brune og hvide.

Regusan. Rølikke voxer paa Rugagrene og andre tørre Stæder.

Veybred.

Schabiosa paa Rugagrene og tørre Stæder.

Strande Malurt paa Norrønd og paa østre Ende af Øen.

Stor - Rølikke eller Gaaseurt i Mængde.

Store Skrepper lige saa **Storkeneb.**

Tidseel, Hundredeshoved kaldet.

Torden - Skrepper eller Borer.

Vild - Hør. Vild - Palleje.

Humle. have nogle enkelte af Beboerne plantet; den voxer temmelig godt, og Vildhumle sees hist og her paa Marken. Senov saaes af Landboerne paa Møddingerne underfor Gaarden og groer overmaade vel; men saadanne Møddinger bestaaer for det meste af Jord eller smaaehakket Græstørv.

Af vildtvoxende og spiselige Bær sees nogle enkelte Jordbær og Blaabær i Udmarken, tilligemed de smaae sorte Bær, her kaldet Krægebær, paa andre stæder i Jylland Revlinger, i Norge Kreling, der voxer paa smaae Riislyng, af hvilket Riis her gøres Fejekoster. Tranbær voxer paa nogle enkelte Stæder, dog ikke i Mængde.

Fierde Capitel

Om de Fireføddede Dyr, Orme oh Insecter paa Øen

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

I. §.

De fireføddede Dyr.

Endskiøndt de her forefaldene fireføddede Dyr ere af de almindelig bekiendte; ei allene de tamme, men endog de faa vilde; saa vil jeg ikke undlade at anføre dem her i alphabetisk Orden saaledes:

Aftenbakke eller Flagger - Muus, Vespertillo, er her paa Øen sielden at see.

Faar trives her temmelig vel, og holdes endog paa de allermindste Stæder, ja af Huusmænd, som ei bruge Jord. De ere middelmaadig store, men ellers i Almindelighed af en temmelig god Art. De gaae ud hver Dog om Vinteren, naar ikke Sneen hindre det, og deraf trives de bedre end af at staae inde. Om Sommeren søge de deres Føde deels i Udmarkene paa nordre Side, deels langs med Stranden, og deels paa de søndre Udholme. De Eiere, som ikke lade dem vogte ved Hyrde, hvilket for Fattige og dem, som ikkun holde saa, falder kostbart, staae Fare for, at miste alle ved indfaldende haardt Veir, i det de gaae til Søes og crepere, som ofte skal være indtruffet. De gaae ellers overalt paa Indmarkerne om foraaet, lige indtil og efter Maj Dag, hvorved megen Skade skeer paa Vinter - Rugen, i det de søge dertil, og spæde de unge Spirer, hvilket ogsaa skeer sildig om Efteraaret. Naar ikke megen Regn og Fugtighed indfalder om Sommeren og Efteraaret, holde Faarene sig temmelig friske, hvilket tillige temmelig understøtte, naar de Eiere, som have Leilighed dertil, give Faarene Rugrivelse i den første Tid af Vinteren; thi derved drives Vandet fra dem, som er den største Plage de have her paa Øen, hvilken Sygdom kiendes deraf, at de bliver meget tykmavede, Hovedet hovner, og Hævelse sætter sig under Halsen; de miste tillige al deres Uld og crepere tilsidst. Om Vinteren 1798 var denne Sygdom meget almindelig, og mange Faar satte Livet til. Saaledes creperede mange Faar og Lam i Vinter og Foraar 1799, som kom af Vinterens Strængthed, da de kunde ikke komme ud i Lyngmarken, men altid stode inde, hvortil de ikke ere vante. Om Høsten gives her for et voxen Faar med Ulden paa, 6 a 7 sh og om Foraaret 7, 8 á 9 sh danske. Et Lam til at slagte betales om Sommeren omtrent som om Høsten, nemlig 3 a 4 sh.: thi om Høsten kommer her ofte Folk fra faste Land for at købe Lammene, i hvilken Tid de endog gielder 4 a 5 sh. Vædderne komme ei til Faarene naar de ere over et Aar gamle.

Hare. Fra gamle Tider har disse Dyr været paa Øen i stor Mængde; men siden Skovene ere ruinerede, have de intet beskyttende Tilflugtsstæd, uden allene i den liden Skov Lunden, i smaae Buskadser hist og her i og omkring Udmarkene, og i Klitterne, hvorfor de i strænge Vintere maae crepere. Saaledes bleve de for nogle Aar siden aldeles ødelagte; men siden har Hr. Landfoged Hesselholt faaet nogle Harer herover fra det faste Land, hvilke nu temmelig formere sig. Vinteren 1799 som her var meget stræng og langvarig, søgde de til Kaalhaverne, hvorved enkelte bleve skudte, men have ellers hidtil været fredet.

Heste, som her i daglig Tale kaldes Bester, de unge Plager, og en Hoppe, Øg, holdes her i stor Mængde, saaledes som foran er meldt. De ere smaae, som de almindelige norske Heste, men ei saa stærke eller taalige. Om Vinteren fødes de ringe hos de fleeste, og ere da altsaa mavre, endskiøndt de saa godt som intet bruges; men om Sommeren eller paa Græs blive de hastig fede og see godt ud; de gaae bestandig hele Aaret igiennem uden Skoe, undtagen hos Embedsmændene og hos nogle enkelte af Beboerne. Tre Hingster holdes for nærværende paa Øen; men disse ere ogsaa smaae. Naar her var een, høist 2 middelmaadig store, men ellers rene og gode Hingste, ville Eierne deraf ikke allene nyde Fordeel, men Øen desuden blive

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

forsynet med en bedre og større Race, hvoraf vilde følge, at de, som nu holde 6 Heste, kunde være tient med 4 o. s. v.

Hunde. Af disse Creature er her et stort Antal, som gaae løse, nogle enkelte undtagne, bundne i Lænke. De ere af de almindelige smaae og glathaarede. De holdes fornemmelig, for at jage fremmede Creature, især Faar og Sviin, fra Indmarken om Sommeren, hvortil de ere vel afrettede, og strøjses mange om, mere til Skade en Gavn. Nogle faa af Puddel - Art, ere ved strandede Skibe og andre Leiligheder komne hertil, som blive gode Lænke - Hunde.

Af Katte holdes der 1 a 2 hos hver Mand; de ere temmelig store og opholde sig for det meeste i Udhuusene, og om Sommeren søge de ud paa Marken efter Spurve og andre smaae Fugle.

Koe. Disse Creature falder her temmelig store og gode, hvoraf mange føres herfra over til fast Land. En god Malke- eller Slagte Koe, betales med 10 til 13 á 14 Rdrl. I Norge bruges om Vinteren, at bløde Foret enten det er Høe eller Halm, med lunket Vand i dertil indrettede Træe - Kar, kaldet Koe - Bøtter, fornemmelig til de Køer, som malke; men her, som paa andre Stæder i Danmark, faaer Creaturene Foret tørt og slippes ud 2 Gange om Dagen, for at drikke iskoldt Vand, endog de Køer, som nyelig have kalvet. Videre bruges paa mange Stæder i Norge, fornemmelig Nordenfields, naar Foder - Mangel befrygtes, at give Køerne Hestemøg, i Begyndelsen med lidt Havremeel overstrøet, som de naar de blive vante dertil, æde med stor Begierlighed, hvorved meget Høe og Halm spares, hvilket her ikke er bekiendt.

Muus. Af disse gives her 2 Slags, nemlig de, som opholde sig i Huusene, og de saakaldte Marke- eller Jord - Muus, som ere noget større end de førstnævnte. Af begge Slags er her en stor mængde. Jordmuus gjør ofte meget Skade paa Biekuberne; de søge dertil efter Biernes Honning, anretter ofte deres Rede og yngler derind, af hvilken Lugt Bierne crepere.

Rotter. De skal ofte være bragt hertil ved strandede Skibe, men foregives at crepere, saasnart de komme paa Øen

Ræv. Dette Rovdyr kommer herover paa Isen, i de Vintre, stærk Frost indfalder, og endskiøndt her holdes de fleeste Aar Ræve - Jagt, kan de dog ikke udryddes; thi de vide godt at forstikke sig i dybe Huller under Jorden, fornemmelig i Klitterne norden paa Øen; desuden ere Beboerne ikke samholdige at møde ved Jagten, og da de mødende for det meeste bestaae af Fruentimmer, er liden Orden at vente af dem; thi ligesaa hastig de ere ordnede, samle de sig i store og smaae Flokke, hvorved Ræven faaer Leilighed til at undflye. Lam og Giæs bliver meget ødelagte af dette Rovdyr. En veløvet Skytte med et Par gode Jagt - Hunde vilde bedst kunne udrydde dem.

Sviin. Af disse Creature sees næsten paa hvert sted 1, 2 á 3 Stykker af temmelig god Art. Smaae Grise kjøbes fra det faste Land, dog avles tillige en stor Deel paa Øen. Naar de ere et Aar gamle, kjøbes mange levende og bortføres herfra, og meget Flesk af dem, som slagtes, bliver ligeledes udført, dels til omliggende danske Købsteder, dels til Norge og dels til Sverrig. Stor Skade gjøre disse Creature paa den ægrede Jord om For- og Efteraaret, da de gaae løse overalt og tildeels uringede, eller forsynede med, saadanne Ringe, som ikke hindrer dem at opgrave Jorden; hvoraf følger, at der paa mange Steder ikkun voxer Tidsel og Ukrud, som er vanskeligt at bortrydde, men kunde undgaaes, naar Beboerne havde deres Marker indhegnede; enhver vilde da bedre passe paa deres egne Sviin.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Sælhunde. Disse Søedyr have i fordum Tid været her under Øen i stor Mængde, og et stort Antal blev aarlig skudt af Beboerne; nu sees kun faa paa de saakladede Udøer eller Holme og Rønner; hvoraf følger, at ikkun nogle enkelte aarlig skydes, endskiøndt mange af Beboerne ere særdeles gode Sælhunde - Skytter.

2, §.

Orme og Insecter.

Af giftige Orme sees her ingen andre, end de saakaldte

Amer eller Aamer, (hugorm) som have Skikkelse af en Orm og opholde sig i Lyngmarken, dog ikkun nogle faa, hvilke skal være giftige. De ere mig opgivne, at være ganske korte med meget tykke, og naar de krýbe paa Jorden eller strække sig ud, skal de være omtrent 1/8 Alen lang. Deres Coleur er bruun og guul, med smaae sorte Pletter overalt.

Øgler eller Fiirbene sees ligeledes, dog i større Mængde i Lyngmarken.

Af Insecter findes her en stor Deel, saaledes som paa andre Stæder. Fluer ig de saakladede Øren - Tvister ere her især i Mængde, dog ikke alle Aar eens. Oren - Tvisterne holde sig skjulte i Huller og Sprækker om Dagen, men om Aftenen efter Solens Nedgang, helst mod Regnveir, vise de sig udvendig paa Væggen af Indhuusene, og komme ofte ind i Værelserne. De svinde ikke hen, førend silde om Efterhøsten, naar Kulden kommer i Luften, da de blive meget store og tykke og crepere tilsidst. De gjøre visse Aar megen Skade paa Frugt og Urter i Haverne, de vil ogsaa søge til Biekubene, men naar Bierne ere friske, holde de dem derfra: ja om de endog kan liste sig ind, ,aae de dog strax ud, saasom Bierne ved deres hvasse Braad forfølge dem, hvilket jeg ofte har seet.

Oldenborrer sees her ikke, uden en og anden enkelt.

Femte Capitel.

Om Land- og Søe - Fugle, som sees paa og omkring Øen.

Paa Øen forekommer, foruden tamme Fugle, endeel Vilde- og Rov - Fugle, som bestandig opholde sig her, og andre, saasom Træk - Fugle af store og smaae, hvilke ikkun ere her længere eller kortere Tid af Foraaret, Sommeren og Efteraaret. Alle disse, tilligemed Søefugle, der opholde sig langs Strandkanten og paa de omliggende Rønner og Holme, vil jeg, saa nøiagtig som de ere mig bekiendte, og af paalidelige Mænd opgivne, anføre kortelig i alphabetisk Orden saaledes:

Alke en Søefugl.

Allike, paa Norsk Ravn - Kaate, opholder sig her, dog ikkun nogle faa om Sommeren. I Strøms Beskrivelse over Søndmør ere de beskrevne under Navn af Ravn - Kaate, saaledes som de her findes, nemlig at de ere af Skikkelse som en Krage, men noget mindre, og af Farve ganske sorte overalt, undtagen bag paa Hovedet eller Halsen, hvor den er blaaeagtig.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

And. Disse ere her baade tamme og vilde. Tamme Ænder sees hos mange af Beboerne, og trives godt, fornemmelig paa de Steder, hvor Vandparker haves ved Huusene. Af Søe eller Havænder forefalde her, ligesom paa andre Stæder ved Søkanten, mange slags, og af andre Vildænder opholde sig nogle paa Øen hele Sommeren ved smaae Vandsige, hvor de have deres Rede.

Beccasiner, saavel dobbelte som enkelte, ere nogle faa at see paa Øen hele Sommeren ved store Grøfter og Vandsige.

Bogfinke, en liden Fugl, kommer til Øen om Foraaret i Maii Maaned, ligesom om Høsten, og nogle faa skal her have deres Rede.

Brakfugle, see Hejloe.

Bruus - Høns her kaldet Bruuskoppe, et Slags Landfugl, mindre end Agerhøns, opholde sig her hele Sommeren og have deres Rede i Lyngmarkene. Hunnen er graaspraglet, men Hannen har mange smukke Couleurer og er noget større. Han bruser sine Fiære især op efter Halsen og courer for sin Mage, fornemmelig i Parretiden, ligesom Duen.

Af **Canari - Fugle** haves her mange i Buur.

Arle, paa norsk Ringel, (Engpiber) en liden blaagraae Fugl, har et lidet spids Neb, er sort paa Hovedet med hvid Ring om Øinene og sort Bryst. Disse Fugle, dog ikkun nogle faa, komme her om Foraaret ved Sommerens Begyndelse, og opholde sig her til silde om Høsten.

Due. Tamme Duer sees hos mange af Beboerne. Vilde, under Navn af Skovduer eller Tingelduer, ere rare at see.

Falk eller Høg. De saakladte Høns- og Spurve - Høg, med flere Slags, opholde sig her en Tid om Foraaret og Sommeren.

Fiærepist, Fiæremuus eller Fiærekurv, (præstekrave) opholde sig altid ved Stranden og pister idelig.

Gaas. Tamme Giæs trives her meget godt; enhver Beboer holder 2, 3, 4 á 5 over Vinteren, dog ere de meget mindre, end paa faste Land. Med deres Yngel ere Eierne de fleste Aar heldige, endskiøndt Ræven, som foran meldt, gjør Skade. Om Høsten bortsendes til faste Land en stor Deel levende, og mange blive slagtede hiemme. Kroppen saltes og røges heel his Landboerne, og om Foraaret for største Deel udføres og afhandles deals i Helsingør og Kiøbenhavn, og deals andre Stæder. Fiærene bruges i Sengeklæder, hvoraf Vaaret her tilvirkes, og hvorfor et Pund Fiær er vanskelig at bekomme tilkiøbs. For en levende ung Gaas, som er er feedet, faaes nu om Efteraaret 26 p. 2 2 sh., og for en Gaasekrop omtrent det samme. Gamle Giæs, som ved visse Leiligheder sælges ved Auction, betales med 3, 4 á 5 p. stykket. Megen Skade foraarsages paa Engene og Borene om For- og Efteraar, hvor de da gaae overalt, tildeels i meget store Flokke; thi deres Skarn brænder og borttørre Græsset. Fra Maii Dag og indtil at Kornet er indhøstet, gaae de deals ved Stranden paa østre Side, oh i Udmarken paa nordre Side af Øen, og deals paa de søndre Rønner eller Holme, paa hvilke sidste Stæder de gaae eene Nat og Dag uden Tilsyn, og finder der god Føde. Af Vildgiæs gives her 2 Slags, nemlig den almindelige eller bekiendte Graae - Gaas, som opholder sig ved smaae Vande i Træktiden, og de saakaldte Radgiæs, et Slags mindre Giæs, som kommer her om Foraaret i Hornfiskeriets Tid fra April Maanedes Begyndelse, og opholder sig ved Fiskegarnene i meget store Flokke; men saasnart Maii Maaned er forbi, eller den 10de Junii, ere de ikke mere at see, førend om Efteraaret i August Maaned, da de igien komme under Øen; de ere da mavre, have mistet deres Fiær og ere saarede under Vingerne, hvorføre de ikke vel kan flyve, og altsaa lettelig kan fanges; ja det skal have indtruffet, at hele Flokke ere jaget op fra Stranden ind i de Næstboendes Huuse. Om Foraaret ere de meget feede, men da vilde, og vanskelig at komme under Skud; der findes i saadan Tid ligesaa fuldt Æg eller Æggeblomme i disse Giæs som hos andre. I gamle Dage skal de have været i langt større Flokke, end nu i Tiden, og mindre

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

vilde, altsaa lettere at skyde. Hvor disse Giæs opholde sig om Sommeren, for at udlægge deres Unger, er her aldeles ubekendt. I Strøms Beskrivelse over Søndmør i Norge I Parts 4 de Capitel Pag. 227 og 228 læses noget derom, taget af Kalms Reise nach dem Nördl, Pag. 161, som kalder denne Fugl Gaul, og hvorom ham følgende Underretning skal være meddeelt, medens han opholdt sig i Christiansands Stift i Norge, nemlig: "At den skulde være en graae Søe - Fugl, næsten af Størrelse og Skabning som en Gaas; den flyver i lange og store Rader, den ene efter den anden, og søger i sin Flugt alt hen mod Nord, indtil den kommer paa et vist Sted imellem Bergen og Trondhiem beliggende, som kaldes Gaulmåsa, hvor den skal opholde sig Sommeren over og udlægge sine Unger; at Indbyggerne sammestæds skule af bemeldte Fugl have deres bedste Næring, og af den Aarsag lade gjøre Bøn af Prædikestolen om lykkelig Fangst af denne Fugl, med Videre."

Hvorvidt dette kan være trolig eller medføre Sandhed, overlader jeg, ligesom sal. Professor Strøm, til andre at bedømme; thi det ommeldte Sted Gaulmåsa og de øvrige Omstændigheder ere mig ligesom det var ham, aldeles ubekendte. Disse Radgiæs kaldes eller paa Søndmør Raatne - Giæs, som skal komme af den ugrundede Indledning, at de skulde avles af raadne Træer i Havet, hvilket ogsaa Jonston Hist. Nat. Avium pag. 141. skal melde om, og sige saaledes: At de Lærde ere uenige om disse Fugles Oprindelse, da nogen mene, at de avles naturligt, andre af raadne Skibsvrag, andre igien af visse Træers forraadnede Frugter, med videre; men lægger dette til: at Hollænderne forsikre, at have seet dem i Grønland liggende paa Æg, hvilket kommer overeens med hvad her paa Øen er observeret om Foraaret, at de have Æg eller Æggeblomme hos sig. Raatne - Giæs beskrives desuden saaledes, at de ligner Graae - Gaasen, og derfor ofte tages for den samme, skøndt de baade ere mindre, og af Farve mere mørkegraae, item med kort Hals og Hoved, samt har en nedrig Flugt, og flyver gemeenlig i lange Rader, den ene efter den anden; hvilket er en rigtig Beskrivelse over de her bekendte og foran ommeldte Rad - Giæs.

Giøg, Gøg eller Kukkert, paa norsk Gauk. Af disse opholde sig nogle faa om Sommeren. I fornævnte Søndmørs Beskrivelse 1 ste Part. 229 har Professor Strøm anført en artig Anmærkning og Fortælling om denne Fugl, som jeg her vil indrykke:

"Denne af sin sære Røst vel bekendte Fugl har altid en mindre Fugl til Følgesvend og Oppasser; i det mindste veed jeg ikke at have seet nogen Giøg, der jo har havt en liden Fugl i Følge med sig, som efter Linnæi Vidnesbyrd skal være Erlen, *Mortacilla alba* (vipstjært); hvilket stemmer overeens med det gamle Sagn blandt vore Bønder, at der i enhver Erle - Rede skal findes et Giøg - Æg. Mig er og af Øievidner blevet fundet i et Rede smaae Fugle - Æg, men siden i deres Sted et eneste større Æg, hvoraf tilsidst fremkom en Giøg, som, da den blev sat i Buur uden for Huus - Væggen, hver Dag blev madet af en liden Fugl, indtil den utaknemmelige Giøg endelig greb fat paa sin Velgiører og opaad den: samme Mord kostede Giøgen sit eget Liv, da man siden intet kunde skaffe, som den vilde æde."

Guul - eller Graae - Spurv, se Spurv

Havaare, Hav - Orre eller Svart - And, et Slags smaae Ænder, sorte og glindsende og med spids Stiert.

Nebbet er kort, rødt og guult og har en Knude ved Roden. Disse sees paa og imellem Rønnerne og Øen.

Hegra eller Heire, en blaagraae Fugl, saa stor som en Strik, med lange Been, opholde sig her en liden Tid af Sommeren i Lyngmarken ved Vandsigene.

Geilo eller Geilong, (Stor Præstekrave?) som her kaldes Brokfugl, opholde sig her i Lyngmarkene dele Vinteren. Om Foraaret i Martii Maaned, ifald Sneen ikke forbyder det, komme de ind paa Agrene og sees i nogen Tid, ligesom om Høsten, naar Kornet er kommet i Huus, i store Flokke, men ere dog vanskelige at komme paa Skud.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Holssnipper, et Slags store Snipper, (skovsneppe) - som er rød og bruunstribet og har et langt Neb, kommer tidlig om Foraaret og opholder sig her en Maanedes Tid.

Horse - Gøg, paa norsk Skodde - Foll, her kaldet Horse - Gommen, (dobbeltbekkasin) opholder sig her hele Aaret. Dens Lyd i Luften i taaget Veir ligner en Gieds Brægen; men saasom den flagrer meget stærkt med Vingerne, imedens den bræger i Luften, troer almindelig Mand her, at Lyden kommer af Vingeslagene.

Hvidfuglen, (Islom) en stor hvid Fugl med en Kappe paa Hovedet, opholder sig paa Holmene.

Høne, deraf haves adskillige Slags, saasom; a) de almindelige Bondehøns uden Top. b) Toppede Høns. c) Stumpehøns uden Stuv, skal være et Slags spanske Høns, og d) Skiæghøns, som have nogle nedhængende smaae Fiære under Hagen. Paa ethvert Sted holde Beboerne mange Høns, hvorfor en stor Deel Æg udføres til Kiøbenhavn. En Snees Æg koster her 8 á 10 p.

Irisk, den saakaldte Graae - Irisk og dobbelt Irisk, er en liden Trækfugl, som ei yngler her, men det første Slags opholder sig her paa Øen hele Vinteren. De ere graae, af Størrelse som en Spurv, med en liden rød Plet paa Stuv; de synge meget godt. (fællesbetegnelse for flere finke arter kan være Nattergal)

Kalkunske Høns sees ei uden hos Embedsmændene, de trives her ligesaa godt som paa andre Steder.

Kield see Tield.

Krage, en almindelig bekiendt Fugl, som her hele Aaret opholde sig, men om Efteraaret i større Mængder, da utallige komme trækkende fra Nord og flyve over Øen lige hen i Sønder; endeel Flokke vedblive deres Flugt, uden at hvile her, andre hvile en ganske kort Tid, derimod andre Flokke opholde sig her og paa de søndre Rønner nogle Dage.

Krams - Fugl see Trost.

Lærke. Af disse for deres høit op i Luften angennemme Sang saa meget yndede Fugle, som meget forøger Foraarets Behagelighed her paa Øen, gives her en stor Mængde. De komme tidlig om Foraaret, saasom først i Martii Maaned, og veblive at opholde sig paa Indmarkerne, hvor de paa Borene eller Agre, som hvile, have deres Rede, indtil Frost og Snee indfalder om Efterhøsten, da de forlade Indmarken. De ere graaspraglede og noget større end Spurve; naar man finder deres Rede i Jorden, enten med Æg eller smaae Under, og man berører samme med blotte Hænder, skal Lærken strax flytte Rede med Æg eller Unger, hvilket jeg selv nogle Gange har observeret. Han - Lærken er den som synger, og er større end Hunnen; saasnart den flyver op fra Jorden begynder den sin Sang, og ligesom den kommer høit op, forøger den sin Stemme, tilsidst avancerer den saa høit, at den neppe kan sees, da Sangen er meget behagelig.

Herforuden er her en anden Slags Lærker, som Beboerne kalde Stritter (Toplærke), hvilke er noget tykkere end de andre, men ellers af samme Couleur, hvilke jevnligst sidde paa Digerne og smaae Buske. Deres Sang er ei saa stærk og behagelig, som den anden Slags Lærkers; de opholde sig om Vinteren ved Husene blandt Spurve.

Lyng - Sparre, (storsporve) en Fugl saa stor som en halvvoxen Kylling, er graaestribet med et langt og kroget Neb og røde Been; opholder sig her i Klitterne og haver der Rede, Den Flyver i Luften mod ondt Veir, og piber eller pifter.

Maage paa norsk Maase. Disse, især de store blaaegraae paa Ryggen og Vingerne og hvide i Brystet og om Hovedet, opholde sig stedse langs Stranden, og imod ondt Veir søge de op paa Øen.

Myr - Snippe, (Ryle) en Trækfugl, som sees her om Foraaret ved sumpige Stæder paa Indmarkene, er brunspraglet af Couleur og har adskillige Striber paa Hovedet, tilligemed et langt Neb. Den er af Størrelse omtrent som Bruushøne.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Qvikke - Tield, her kaldet Flyr, en Strandsnepe af Størrelse og Skabning som en Due eller Tenne, er af Farve graaspraglet, med nogle gule og hvide Striber over Hovedet. Den holder sig ved Stranden, er alle Tider i Bevægelse ved at løbe frem og tilbage langs Strandbredden og skrige idelig.

Ravn. Af disse Rovfugle sees nogle enkelte.

Ryle, en liden Fugl som er graae paa Kroppe, men om Halsen og Øinene hvid, med rødt Næb og Fødder, opholder sig om Sommeren langs Stranden og piber eller pister idelig, om Høsten paa Øen i Udmarken ved Vandsigene. Disse maae være de samme, som i Strøms Beskrivelse kaldes Sandrønne.

Sidensvands eller Sidenschwantz; (silkehale) deraf sees nogle enkelte om Foraaret en kort tid.

Sidse eller Sisse - Kønnik, ligesaa.

Sisik, (måske grønirisk) en liden grønstribet Fugl, Hannen mere grøn, med en sort Plet paa Hovedet, kommer her om Høsten, og nogle enkelte sees om Vinteren.

Af **Skader** gives her 3 Slags, nemlig den almindelige Skade, som opholder sig ved Husene; Skovskaden ligner en Papegøi, er graae og rød farvet, dog sielden at see; og Strandskaden, en Søefugl noget større, men ligner i Øvrigt Tield eller Kield; d opholde sig i Mængder langs Stranden og paa Rønnerne.

Sneefugl, (snespurv) en liden Fugl, kommer om Efterhøsten og forkynder Vinteren. Den er sort og hvid spraglet.

Spurv. Den bekjendte og almindelige Graaspurv, som her ligesom paa andre Stæder er i stor Mængde, og Guulspurv, hvilken er rar at see, dog skal den yngle her.

Steendolp eller Steen - Squætte, (stendrossel) en liden graae Fugl, som jevnlig sidder paa Steene og idelig bevæger Stierten, sees her om Sommeren og har sin Rede under Steene eller inde i smaae Steendynger.

Stilig eller Stillitz, deraf sees nogle faa om Foraaret.

Stær. En behagelig Fugl for dens Sang om Sommeraftener og tidlig om Morgen, er her i Mængder. De have deres Rede i Tanget paa Huustagene, saaog i Kirketagene.

Stork. Af denne Trækfugl sees som en Raritet een eller to, nogle Dage om Sommeren. En eneste Stork sad paa Byrums Kirketaarn om Sommeren 1798 i to Dage. I fordom Tid skal de have ynglet her.

Svale, sees her, dog ikke i nogen Mængde, i Træktiden.

Af **Svaner** opholder sig her nogle enkelte paa Øens nordre Side ved Vandsigene og langs Stranden, samt paa Udholmene om Sommeren.

Søekonge, en liden Søefugl, som er neppe halv saa stor som Alken, men ellers ligner den, den kaldes tillige Vaare Siert og Bostær.

Taner, her kaldet Terner, en liden Søefugl, lidet større end en Skade, som især er at see under Hornfiskeriet. Den sidder paa de til Fiskegarnene i Søen nedrammede Pæle, for at oppasse smaae Fiske, efter hvilke de dukke under Vandet, og ere de i saadan Tid meget tamme. De ere vist de samme, som i Strøms Beskrivelse 1 ste Part pag. 258 kaldes Tenne eller Tende.

Tield eller Kield, (skovsnepe) en Trækfugl, som her opholder sig om Sommeren ved Stranden. Den er noget mindre end Strandskader, som den ellers ligner.

Trold - Piben, Rive eller Struntjager, (Skarv?) en sort graae Fugl, saa stor som en Krage, opholder sig ved Stranden; er meget ond i den Tid, den lægger Æg og Unger; den har Navn af Struntjager, fordi den forfølger Ternene, indtil den af Beængtelse maae slippe sin Ureenlighed, hvilken Trold - Piben med Begierlig opsluger.

Trost. (solsort) Af det Salgs Fugle sees nogle faa om For- og Efteraaret af forskellig Art, saasom Sælsort eller Selsort, Graetrost, Taletrost og Ringtrost, som er sort med hvid Ring om Halsen. Alle gives ellers, under et, Navn af Kramsfugle.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Vibe, en meget smuk Fugl, af Farve grøn og rød - glindsende paa Ryggen og Vingerne, undtagen de store Vingfiære; paa Stierten først rødbrun, dernæst hvid og endelig sort i tre lige Afdelinger. Farven paa Hovedet er graae og sort med sorte nedhængende Nakkefiære; i Brystet sort, og der nedenfor hvid. Her er en heel Mængde af denne Slags Fugl, som opholder sig paa Indmarkerne hele Sommeren igiennem fra Martii Maaned.

Ædder - eller Æefugl, her kaldet Æderblaae og Æderbleg, haver her især ved Udøerne eller Holmene været i Mængde, ligesom i Mængde lagt Æg og udklækket Unger; men nu i den senere Tid meget aftaget, som fornemmelig kommer deraf, at dens Æg ligesaa hastig som de have været lagte, ere borttagne, dels af Øboerne og dels af fremmede forbiseilende, især svenske Fiskere; desuden er Ræven en slem Giest.

Ørn, Af denne Rovfugl opholder sig om Foraaret ikkun nogle faa, og iblandt disse nogle meget store, formodentlig de saakaldte Slag - Ørn (kongeørn), som tage halvvoxne Lam og flyve bort med. Det er indberettet, at to Gamle opholde sig her bestandig hele Aaret, men ei flere.

Siette Capitel.

Om de meest bekiendte Fiske, som falde her ved Øen,
og Maaden at fange dem paa, med videre Fiskeriet og
Fiskeredskaberne betræffende.

1. §

Om Fiskene

De faa og med Navne meest bekiendte Slags Fiske, som jeg har kundet erholde Oplysninger om ere:

Aal. De egentlig saakaldte Havaal faaes ikke her, men nogle smaae Aal komme ind paa Grundene og blive tagne med Piig eller Lyster. I Vandsigene paa Øen faaes ogsaa paa samme Maade nogle faa Aal om Sommeren og Efteraaret, men meget smaae, som smage muddret, af den muddrede Grund, de opholde sig udi.

Aale - Ruse eller Aal - Røite, faaes ligeledes ind paa Grunden med Piig eller Lyster.

Fiesing. En smuk og ligesom overalt guulspettet Fisk, noget over 1/4 Alen lang og meget tyk, faaes dog ikkun nogle enkelte ved Krog, men i fordums Tid en stor Mængde. Den har fem spidse Fiære eller Pigge, hvormed den stikke, og naar et saadant Stik træffer, enten paa Haand eller Fod, foraarsager det Strax Pine og Hævelse, som ei let lader sig læge; desformedelst siges her, at disse Pigge ere giftige. Fiskerne skiære derfor Piggene af denne Fisk, saasnart den faaes i Baaden. Kjødet er velsmagende baade kogt og steegt. I Augusti Maaned kommer levende Orm i Fiske, som vedvarer til Maanedens Udgang. I Anledning af samme Fisk have Beboerne de Mundheld, ved at tale om en vred Person, at sige: Han er saa ond som en Fiesing.

Haae, en bekiendt Fisk af 1 1/4 Alens Længde, (det norske ord for haj er HÅ) af hvilke faaes en og anden ved Bakker; men i saadan Tid sielden anden Fisk. I en Haaefisk, har en paalidelig Mand sagt mig at have funden, da den blev opskaaren, 5 smaae Haae - Unger.

Helleflynder, paa norsk Qveite, fiskes med Pilk, det er en Snor med Krog, endog temmelig store, dog ikkun nogle faa.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Hornfisk, Af dette Slags Fisk har i gamle Dage været fisket saare mange aarlig, deels ved Baad og deels med de saakaldte Bundgarn; men nu meget mindre, hvorom mere i 2den§. Denne Fisk er ellers den væsentligste Artikel i Huusholdningen hos Beboerne her paa Øen.

Hvillinger eller Hvidlinger, paa norsk Beige, faaes nogle enkelte ved Baad.

Af **Knurr**, paa norsk deels Knur Hane og deels Rivt, en liden smuk Fisk, som undertiden faaes her med Krog. Dens Knurren, naar den kommer o Baaden, fornemmelig naar et Øsekar lægges over den, er her, som paa andre Steder, observeret.

Koller, paa norsk Hyse, faaes her visse Aar i temmelig Mængde ved Bakker. (kolje, er en fisk i torskefamilien)

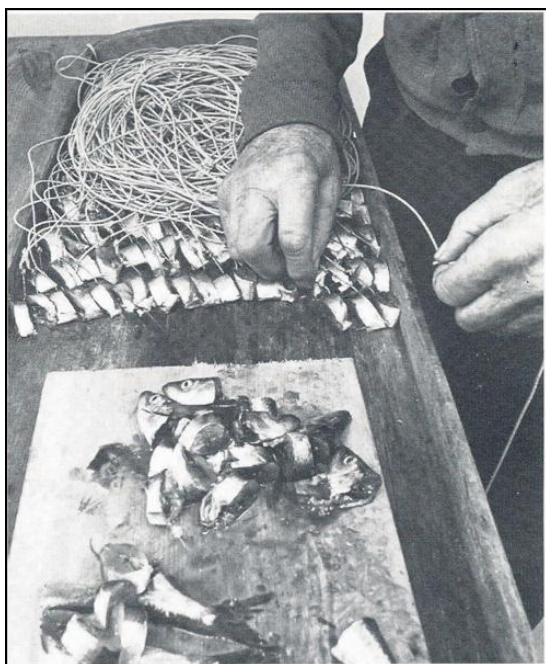
Langer faaes ligeledes her med Krog, dog ei uden nogle enkelte.

Makreel faaes ligesaa, dog ei uden faa, men sees undertiden ved Nørrønd i stor Mængde.

Pibarer, paa norsk Sandverv, er en Flynder - Art med mange hvasse Takker paa Huden, faaes her under Øen, dog ei mange, deels ved Pig eller Lyster og deels ved Bakker.

Rokke, her kaldet Skade eller Skate, en bekiendt flad fisk, med en meget lang Rumpe, har Munden under Maven med mange spidse Tænder; de største ere saa store som en Tøndebund. Der er ingen Been i denne Fisk, men ikkun Brusk. De skal lægge ordentlig Æg, og i en her paa Øen fanget er funden 4 Æg, saa store som Hønseæg. De faaes ei uden Krog og ikkun saa, men i fordom Tid blev her fisket mange.

Rødspætter, som her blot kaldes Spætter, faaes om Foraaret og Høsten med Bakker omtrent en Miil og derover fra Landet, visse Aar med god Fordeel, og kunde endnu falde bedre, naar her blev brugt Garn, saaledes som ved Sæbye og andre stæder.

Bakkefiskeri

En bakke er ifølge Vendsysselsk Ordbog et fiskeredskab bestående af en langline med kenser (tjæjser) og kroge. Én langline havde 100 tjæjser og kroge. Afstanden mellem kenserne har varieret noget, men omkring 1900 var der Ca. 32 tommer imellem, d. v. s. at hver langline var Ca. 45 favne eller Ca. 90 meter.

Sandflynder, et Slags smaae og graae Flynder, som kommer ind paa Grundene, og blive tagne med Pig eller Lyster.

Sandskrubber faaes i Bundgarnene om Foraaret, men ere da mavre.

Sletter; (slette)af disse faaes ikkun enkelte med Bakker.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Sild kan vel en og anden Tid sees under Øen, men blive ikke staaende, ei heller søge til noget vist Stæd især, hvorfor de ikke her kan fiskes enten med Baad eller Garn; nogle faa mavre Sild faaes i Bundgarnene om Foraaret i første Tid efterat de ere udsatte. Beboerne maae altsaa købe Sild, deels friske, deels tørrede fra Sverrig, i Aalborg om Foraaret og Høsten.

Torsk; af de maadelig store, men dog meest smaae, faaes her endeel med Krog; Fiskeredskabet kaldes Pilk.

Disse ere saaledes de Saltvands - Fisk, jeg har faaet Oplysning om at være her under Øen bekiendte.

At her 1/4 Miil fra Øens nordre Side skal være Øster - Bank eller Banker, som meldes i Danske Atlas 4de Tom. Pag. 712, vide ingen at de nu levende Beboere noget om, ei heller har Spor deraf været at finde, endskiøndt jeg har ladet giøre Undersøgning. Hummer falder ei heller her ved Øen, uden nogle enkelte, som ere smaae; men Krabber af store og smaae Mængder, hvilke ei blive agtede; ligeledes Muslinger, Krebs og Reier, dog de sidste meget smaae.

Af Ferskvands Fiske gives her ingen andre Slags, end de førmeldte smaa Aal i Vandsigene paa Øen, tilligemed Karusser og Aborer i dertil indrettede Vandparker.

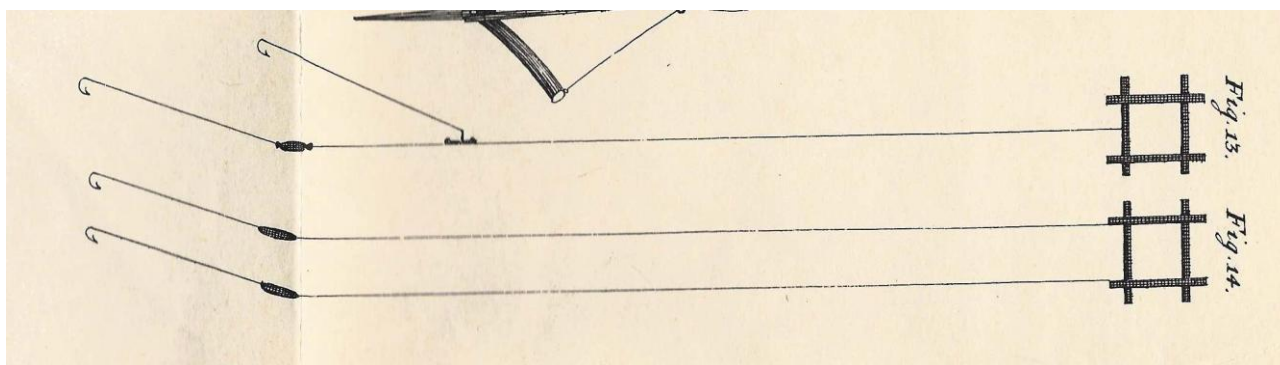
2. §.

Om Fiskeriets Drift og Maaden at fiske paa.

Fiskeriet ved Øen har i de fleste senere Aar været ringe: derimod i fordum Tid mere betydeligt, hvilket Beboerne foregive kommer for en stor Deel deraf, at Fiskerne nu ikke opholde sig her under Øen i den Mængde som forhen, af hvad Aarsag vides ikke; her falder desuden betydelige Hindringer ved de foran ommeldte lange Udgrunde og Sandrevler; thi disse foraarsage, at Baadene, endog smaae Joller, mindre nu end i fordum Tid, kan flyde under Landet, saasom de fleste Indløbe opfyldes Aar efter andet, hvoraf følger, at naar en Jolle ved Hielp af Aarene eller Seil er bragt under Landet, de fleste Stæder paa 1/4 Miils Distance og derover, maae den stages frem, saa langt mueligt, med Baadshage og lange Stænger, og siden med Haandmagt trækkes efter den flakke Strand, saa langt op, at den kan ligge sikker for Søbækningen. Her maae altsaa 4, 5 á 6 Mand være hinanden behjælpelige, for at bringe Jollen ud og op fra Søen, hvilket Arbeide ved lavt Vand falder endnu mere besværligt. Dog denne Besværlighed haves ikke uden om Efterhøsten og Foraaret, derimod om Sommeren lader Fiskerne deres Baade ligge bestandig i fladt Vand for Anker eller Dræg, men de have dog en fatal Vei at strabasere i den flakke Søe, før de kan komme til Baadene. Ommeldte Mandfolk, tildeels deriblandt Drengene paa 14 á 15 Aar, fare saaledes ud 1 á 2 Miile fra Landet, jevnlig fra den østre og vestre Side, til bekiendte Fiske - Meeder, efter Torsk, Koller og Spetter, dog ikke uden de Dage Veiret er nogenlunde godt og Søen ei formeget oprørt. Om Foraaret fra Februarii Maaned, naar Vinteren er mild og Søen fri for is faaes Koller, dog ikke meget store, og endeel smaae Torsk, hvilke fiskes ved Bakker eller Liner, hvoraf enhver Mand har 4, hver med 120 smaae Kroge, hvilke Liner hæftes sammen, saa et enhver Mands Line indeholde i alt 480 Kroge ved Udsætningen. Paa disse Bakker - eller Line - Kroge hæftes til Mading Leer - eller Sand - Orme, som ved lavt Vand opkastes med dertil indrettede Spader kaldet Ormgrebe. Naar nu denne Mading er paasat, som skeer om Aftenen, begive Fiskerne sig følgende Morgen paa Søen, opsøger Meederne, og sætter der Bakkerne langs Bunden. Nu opholde de sig omtrent 2 Timer paa Stedet, derefter optage de den første Bakke, og vedblive i den Orden de vare satte, indtil alle ere optagne, da de igien fare til Landet, hvortil de som oftest ikke komme, førend den mod Aftenen, og kan da have 1 til 5 Sneese paa Lod. Her bruges tillige at sætte saadanne Bakker langs

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Strandbredden ved lavt Vand, som bliver staaende til Søen har voxet og igien falder ud, hvorved faaes tildeels en Mængde smaae Sandflynder. Disse Bakker eller Liner ere de eneste Redskaber til smaae Fiske, naar undtages at pikke, som det her kaldes, det er med et Redskab, bestaaende af 2 enkelte Snore, hvoraf den øverste Ende er fasthæftet til den Træe - Ramme, Snørene ellers vindes paa, kaldet Qversel, see Tab. 2. No. 13. Ved nederste Ende af enhver Snor hænger i en Messing Traad en maadelig Krog, og strax ovenfor et Blyelod, for at tvinge Snøren til Bunden. Saadant Redskab, som kaldes Pilk, hvormed enhver Mand paa Jollen er forsynet, bruges tildeels med god Fordeel, fra Paaske til Pintsedag og længere ud paa Sommeren, efter Torsk, 1 'a 1½ Miil ud fra Øen, helst paa nordre og nordøstre Side; og ligeledes om Efteraaret, dog bruges da Bakkerne mere almindelig. Herforuden bruges tillige at dovre, som det her kaldes, efter Torsk og Markrel, det er med en enkelt Snor, (se 2den Tabel No. 14) forsynet med 2 Kroge, den ene nederst paa Snoren og den anden et Stykke længer op. Strax overfor den nederste Krog er en Blyekugle, for at tvinge Snoren til Bunds. Den øverste Ende af Snoren er ligeledes fastgiort til en Træe - Ramme, kaldet Qversel. Paa hver Krog heftes et Stykke Torske- eller Flynder - Skind, som Fisken søger efter, naar Baaden eller Jollen gaaer under Seil med jevn Blæst; denne Maade at fiske paa bruges kun sielden. Lyster, et bekiendt Fiskeredskab, bruges her, fornemmelig paa søndre Side i det saakaldte Alsdyb, efter Aal of smaae Sandflynder.

Paa 2 '3 Miile nær Øen ved Trindelen, kommer ogsaa svenske Fiskere i mange store Baade hen mod Pintsedags Tider, og bliver liggende langt ud paa Sommeren, for at fiske Torsk med Snor eller Snøre, hvilket Fiskerie de tillige drive i samme Tid under Skageb og Holmen ved Fladstrand. De ville derved, at, uagtet de have 7 á 8 Miile at reise fra deres Hiem, og maae udholde paa Søen saavel Nat som Dag, saadan Besværlighed ei gjøre dem forsagte. Disse Svenske ere blot Fiskere, som ingen Jord eller noget andet have at leve af, og deres Baade ere af en meget massiv og stærk Bygning, som kan modstaae endogsaa den haardeste Søgang i stormende Veir, med hvilke Baade de kan løbe saa nær under den svenske Strandbred eller deres Hiem, at de saa godt som fra Stuedørren kan stige af og i Baaden, i de mindste løbe lige under Landet, hvilket her ei lader sig gjøre, og allermindst med saadanne svære og dybstikkende Baade som de Svenskes; desuden ere de fleste af Mandfolkene her paa Øen Søefolk, som deels aarlig udcommanderes til Hans Majestæts Orlogs - Tieneste, de fleste Aar et langt større Antal end Forholdet af tjenstdygtige paa andre Stæder, hvilket formodentlig kommer af, at Rullerne ere opfyldte med ledige Nummere for dem, som enten Tid efter anden ere døde, eller befriede formedelst et eller andet Tilfælde, eller og have været fraværende i mange Aar, og aldrig mere ventes tilbage, ja endog for dem, som formedelst Alderdom ere udgaaede eller have vundet Borgerskab som Skipper; derimod faaer de, som aarlig indskrives, stedse nye Nummere, hvoraf følger, at ikke 1/4 Deel, efter Hovedrullens Nummere duelige Søefolk til Kongens Tieneste, findes paa Øen, som uden Undtagelse af givte eller ugivte, ringe eller god Forfatning, det ene Aar

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

efter det andet blive udcommanderede; deels reiser en stor Deel af unge og gamle bort, ligesaa snart de komme hjem fra Kongens Tieneste, eller blive befriede, for at søge Hyre ved Coffardie - Skibe, hvorved de have større Fortieneste; ja af Frygt for nye Ucommando blive saadanne tildels borte i mange Aar, og ere altsaa ikkun nogle enkelte hiemme Vinteren over, i hvilken Tid intet Fiskerie falder. Der ere følgelig ikkun faa hiemme om Sommeren, naar undtages de, som drive Haandværk, f. Ex. Snedkere, Tømmermænd og Smede, faa og gamle Mænd og Bønderkarle fra det faste Land, som her blive givte og bosætte sig, men ei forstaae Søbruget; hertil kommer Sinkelse ved indfaldende Strandinger, som ofte indtræffe i den bedste Fisketid.

Ikke destomindre formodes dog sikkerlig, at Fiskeriet med større Force og Fordeel kunde drives her under Øen, naar Beboerne fornemmelig lagde sig efter andre Fiskeredskabe, især Torske- og Flynder - Garn, saaledes som ved Sæbye, Fladstrand og Skagen, og forsynede deres Bakker og Pilke - Redskabe med større Kroge end de, som for nærværende Tid bruges. Torsk og Koller, som fiskes her, bliver for det meeste nedsaltede i Fierdinger til Vinter - Provision; kun en liden Deel vindtørres. Spetter og Rokker tørres i Luften, efterat de har lagt i Salt omtrent 24 Timer.

Øens Hovedfiskerie er om Foraaret, at fange de saakaldte Hornfisk, som skeer ved de saakaldte Bundgarn, østen og sønden under Øen; med da paa disse Steder falder de største Udgrunde, er dette Fiskerie det besværligste; thi foruden at Fiskerne, fra deres Hiemsteder til Stranden, have 1/4 Miil og derover at gaae, fornemmelig paa østre Side, saa maae de siden vade i Søen den anden halve Miil ud til de Steder, hvor deres smaae Joller kan flyde af Grunden. Denne Strabatse have de 2 og 3 Gange om Dagen, for at rygte Garnene, som det her kaldes, med mindre de blive liggende i deres større Baade Natten over. I denne Tid, som er fra Medio April og hele Mai Maaned, søger hertil adskillige Svenske, men flere især senere Aar fra Hornbek ved Helsingør, som købe saa mange Fisk, som kan faaes eller føres i deres Baade, og fare dermed til Helsingør og Kiøbenhavn, hvilket tillige skeer med mange Baade her hiemmehørende; med Hornbekerne ere de, som have forhøiet Prisen paa denne Fisk, da der nu gives 11 á 12 p. pr. Hundrede, hvorimod forhen, da de ikke søgte hertil, Fiskerne ikkun bekom 4 á 6 p.; ja visse Aar bleve Fiskene endog solgte for 24 til 30 sh. pr. Hundrede. For den Fisk som sælges til Beboernes egen Huusholdning gives nu 4 á 5 p. pr. Hundrede; dog sælges intet til Forblivelse paa Øen, saalænge der ligge fremmede Kiøbmænd ved Fiskepladserne, med mindre en eller anden af Beboerne, som haver kiøbt Fisk for at seile bort dermed, træffer contrair Vind, og inden 24 Timer efterat han haver modtaget Fisken, igien leverer samme tilbage til Fiskerne, som godvillig skeer, uden videre Erstatning, hvilken Fisk da overlades til Brug i Huusholdningen paa Øen.

("Af et i Kiøbenhavn i Aaret 1801 udkommet Skrivt, under Titel: Underretning og Betænkning om det danske Fiskeselskabs nærværende Tilstand og Udsigt i Tiden, udgivet af Formændene 1801, læses en Indberetning fra den ene af Formændene, Jens Fridereich Hage, til Selskabet den 1ste Augusti 1800, i Anledning af hans Reise med Fartøiet Fuglen samme Aar, hvorved han om Lesøe gjør følgende Anmærkning.

Lessøe

synes efter dens Stilling paa Kartet at have den bedste Beliggenhed for Fiskerie, men da den skyldige og vestlige Deel allene er frugtbringende, opholde alle Indbyggerne sig her, hvorfra de ikke lettelig kan komme ud paa Dybet formedelst den Sandgrund, som omgiver denne Kant af Landet. De lade sig derfor nøie med de

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Hornfisk, der vil løbe ind i deres Bundgarn, dem de i al Magelighed kan rygte. Falder mange Hornfisk, sælge de det Overblevne til Hornbekerne, men faaer forresten den tørre Fisk fra det faste Land.

Paa den nordlige og østlige Deel af Landet, der hvor Fiskerne nærmest kalder, kan intet Menneske boe; thi der er lutter Flyvesand; dog lod det sig vel gjøre med Tiden, naar man ligesaa ombyggelig og med samme Flid plantede Marhalm ec. her, som paa Skagen. Forresten sandt jeg ingen Opmuntring til Fiskeriet paa denne Øe; kun viiste man mig de Banker, hvorpaa de Svenske laae og fiskede, og da Birkedommer Bing arbejder paa en Beskrivelse over Øen, vil jeg ikke længer opholde mig ved den.

Hvorledes Hr. Hage, som selv personlig har været paa Øen, kan gjøre denne Indberetning, langt fravigende hvad jeg foran har oplyst, kan jeg aldeles ikke indsee, uden for saavidt at hans Nærværelse paa Øen var alt for kort, og at han ikkun henholdte sig til enkelte Mænd af Boerne, hvis Efterretninger ei har været paalidelige. Han behager at melde; at ikkun den sydlige og vestlige Deel er frugtbringende, hvor alle Indbyggerne opholde sig, og hvorfra de ikke lettelig kan komme ud paa Dybet, formedelst den Sandgrund, som omgiver denne Kant af Landet. Hr. Hage maae følgelig ikke have lagt Mærke til den østre Side; thi samme er ligesaa vel dyrket og beboet, som den søndre og vestre, naar undtages en Strækning Jord fra Klithusene til Østerbye under Hals Sogn, en Levning fra Sandflugten, saaledes som hele nordre Side. Fra det saakaldte Bovet paa østre Side og selv Østerbye ere de meest beqvemme Stæder, saaledes som paa veste Side, at komme ud paa Dybet, dog ei uden Besvær, hvilket jeg foran under dette Capitel har givet Underretning om; disse Stæder ere overalt beboede.

Hornfiskeriet er rigtig nok her det betydeligste Fiskerie, fordi det giver meest af sig de fleste Aar, men varer ikkun 5, 6 a 7 Uger om Foraaret, i hvilken Tid, ligesom siden hele Sommeren og Efteraar, ja endog om Vinteren, naar Isen ei hindre, fiskes smaae Torsk, Koller og Spetter paa den Maade, foran er forklaret. Tør Fisk fra de faste Land kjøbes sielden, men vel endeel færske og saltede Sild fra Aalborg og Sverrig; for Resten hjælper Beboerne sig med hvad de selv aarlig fisker. Jeg forbigaaer hvad Huusholdningen udfordrer hos Embedsmændene. At Hornfiskeriet er mageligt, maae enhver, som kiender Omgangsmaaden dermed og Situationen til saadant Fiskerie her paa Øen, lettelig modsige. Falder der mange Hornfisk, melder Hr. Hage, saa sælge de det Overflødige til Hornbekerne. Jeg har nyelig forud givet modsat Oplysning, som er tilforladelig, ligesom alt hvad jeg om Lesøe, af egen Erfarenhed har oplyst, hvortil jeg henholder mig. At nordre og endeel af østre Side ei kan beboes formedelst Flyvesand, er ei heller rigtig. For nærværende Tid gjør Sandflugten ingen Hindring; thi den er for over 100 Aar siden standset. Marhalm, Klittetag ec. er Sandhøiene begroede med, som aarlig tiltager. Ikke destomindre ere Høiene paa nordre Side saa store, og Overfladen paa den Kant saa ujevn, at det ikke vel var mueligt at faae denne Strækning beboet, og er ellers umistelig for Øens Beboerne til Udmarks Jord for deres Creature om Sommeren, samt Lyng - og Tørv - Biergning. Nogle faa Steder, nemlig 12 á 14, ere indhegnede og beboede, og kunne endnu være beqvemme Pladser for nogle flere, herforuden ere mange Stæder for meget lang Tid siden indtagne og beboede, saasom hele Østerbye med flere.")

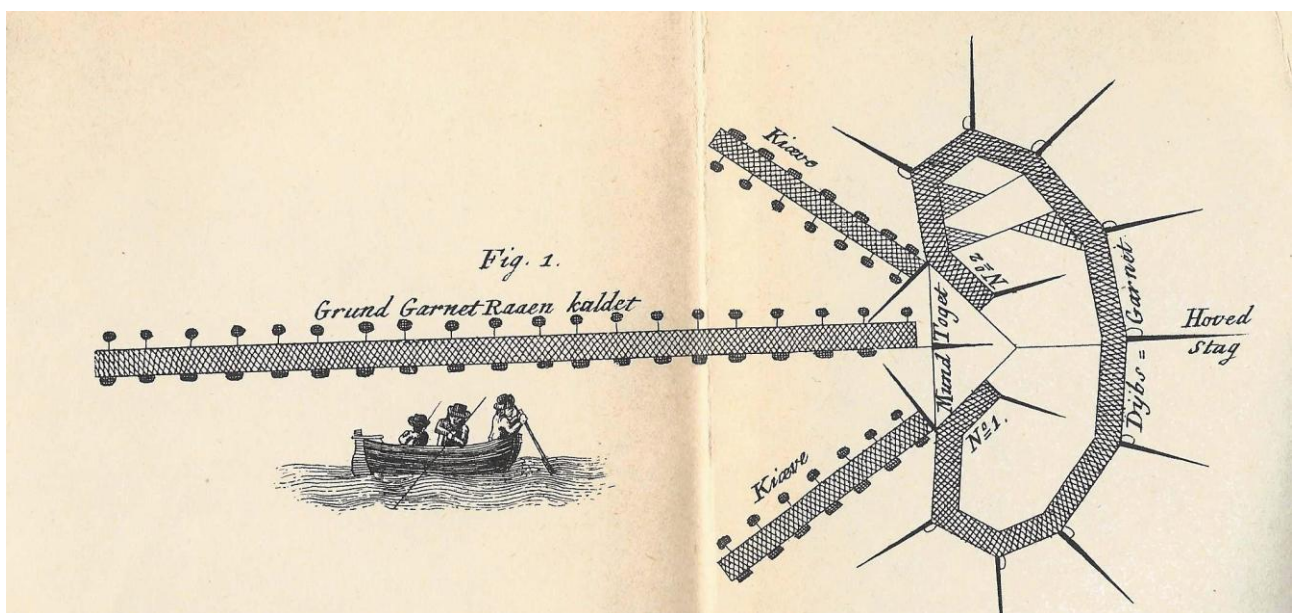
I fordum Tid vare Bundgarn ikke i Brug, men derimod Vaad, af hvilke her har været 6 á 7 i Drift om Foraaret; men da til saadan Baad udfordres 16 á 20 Mand og Mandskabet, saaledes som før meldt, forlod Øen, bleve disse Baade Aar efter andet nedlagte, derimod Bundgarnene tagne i Brug, af hvilke mange i de sidste Aar igien ere cassetede, efterdi Indtægten ei har kundet stoppe Udgiften. I Aaret 1799 bleve 2 Baade paa nye indrettede til hvis Drift duelige Folk vanskelig nok vare af bekomme, og var da Fiskeriet,

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

fornemmelig formedelst det lange og kolde Foraar, aldeles ringe, saavel med Baadene, som Bundgarnene. I Aaret 1800 blev nok en Baad anskaffet.

Da disse 2 ommeldte Fiske - Redskaber, nemlig Bundgarn og Baad, ei ere almindelig bekiendte, ei heller Omgangsmaaden ved sammes Brug; saa vil jeg her kortelig give følgende Oplysning derom, som de meest paalidelige Fiskere have meddeelt mig:

1. I Henseende til Bundgarn. Det hele Redskab bestaaer egentlig af 2 Garn, som kaldes Dybsgarn og Grundgarn, hvilke udsættes, og, saalænge Fiskeriet vedvarer, blive staaende i Søen, saaledes som 2den Tabel No. 1. udviser. Grundgarnet er det inderste, hvis Stimmel i Almindelighed er 70 til 80 Masker dyb, og Naaen har en Længde af 140 til 180 Favne, saaledes, at den Ende, som vende mod Landet, kan omtrent række Grunden, for at forebygge, at Fisken, naar den er paa Drift langs Grunden, ei skal passere forbi.

Dybsgarnet kaldes det, som staar udenfor Grundgarnet og i Lænke med samme, saa at det yderste Garns Naae for det meeste støder til det inderste Garns Hovedskæg. Dette Garn er 90 til 100 Masker dybt og Naaen 70, 80 til 100 Favne lang, efter Stedernes Beskaffenhed hvor Garnet skal sættes.

Stimlet er almindelig 26 til 28 Favne.

Naar nu disse 2 Garn blive udsatte, som almindelig skeer ved 4 Mand, der som oftest ere i Fælleddskab og eie hver et complet Garn, bliver først nedsat et af Mundskægene, ligesom Vinden er føielig, dernæst det andet og hvorpaa Garnet hives eller kastes i Søen. Nu holde Folkene sig med Jollen omtrent til det Sted, hvor Hovedstaget skal staae; men forinden dette sættes, er sat en Stage i Mellemdelen af Mundstægene, og i lige Linie med denne, sættes benævnte Hovedstag, i hvilken Strækning Naaen udsættes. Med de øvrige Stæg begyndes enten fra S. V. eller N. O. Krog, ligesom Vinden er, naar Garnet bliver indsat. Indtræffer det, at S. V. Krogstag sættes først, saa vedblives med de øvrige Stæg af den sydvestlige Side af Garnet hen til Hovedstaget; derpaa fortsættes ligeledes fra N. O. Krogstæg indtil Hovedstæget. Fra Stæg til Stæg er, forinden Garnet sættes, afsat en lige Distance og Stægene forsynet med Stropper. Imellem Mundstægene er omtrent 6 Alen. Naar det egentlig saakaldte Garn er sat, bliver Naaen udsat fra foranbenævnte Stæge

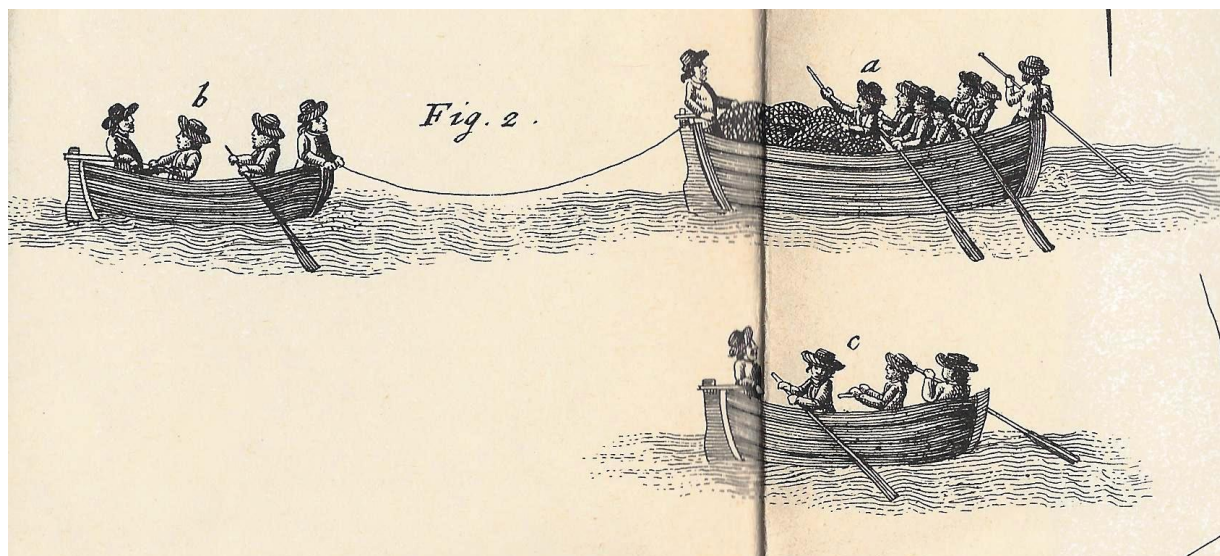
Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

som staaer midt i Munden af Garnet. Denne, nemlig Naaen, udsættes ligeledes af 4 Mand, saaledes at 2 staaer en i hver Ende af Jollen og stager tvers ind til Grunden, den tredie udkaster Under - eller Steen - Tellen og den fjerde Øver - eller Flor - Tellen. Naar nu Naaen saaledes er udsat, sættes de saakaldte Kiæver, enten den S. V. eller N. O., hver for sin Mundskæg efter Vierets Beskaffenhed. Disse Kiæver ere gemeenlig 12 á 13 Favne lang, og ligesom Naaen indrettede med Steen og Flor - Tel. Paa saadan Maade faaer Garnet den Skikkelse, som Tabellen viser. Rygtningen eller Tilsynet ved saadant Garn skeer som oftest ved 3 Mænd, og omvexles altsaa med den fjerde at være i Land. Om Natten ligger disse 3 Mænd i deres store Baad, og om Morgenens naar Rygtningen skal skee, fare de langs den sydlige og vestre Side af Naaen, de 2 Mænd roer og den tredie staaer i Jollen med saakaldet Pols, hvormed han bestandige staaer i Søen, saaledes som paa Tabellen ar aftegnet; af og til kastes tillige med Stene op ad Kiæverne. Sees nu Fiskens langs Naaen under denne Fart, saa drives den ved Polsning og Steenkastning ind mod Munden af Garnet: undertiden er de skye og søger ud, men forhindres ved Kiæverne. Naar nu Fiskerne komme til Munden af Garnet, lægger den forreste Mand sin Pols, tager derimod en saakaldet Rygtkrog, hvormed han nedsætter Mundtouget saaledes, at Jollen kan gaae over: dernæst holder de sig frem i Garnet under Snorpen, indtil agtelse Mand i Jollen ligeledes med en Rygtkrog faaer sat paa Garnet i Munden, hvorefter de farer med Jollen hen mod S. V. Krog, hvor den forreste og mellemste Mand opfanger Garnets Bund, og hver paa sin Plads, nemlig foran, i Midten og bag i Jollen, forfarer Garnet indtil Rygtkrogen, saaledes at Garnet bestandig holdes op til Rælingen af Jollen, og saasnart de nu kommer til den Deel som kaldes Rygtgarnet, lægger de samme paa Jollen, og med en af de førnævnte Rygtredskaber tager den i Jollen værende mellemste Mand sat i Stimlet, hvorved Fiskens indtages. Inden i Bundgarnet ved Munden, findes 2 Stykker No. 1 og 2, som kaldes Flæger, og er en Deel Strimlet, hver af Længde 3 Alen og med Underkanten fastgiort til Bunden, desuden sammenføjet med Snorpen, hvorpaa Hovedtouget er fastgiort og derved forestiller en Treangel. Disse 2 Flæge gjøre den Virkning, at naar Fiskens kommer i Garnet, søger den efter Udflugt langs ved Stimlet, og ved at støde til Flæget vender igien tvers ind i Garnet.

("Aar 1801 var det fordelagtigste Hornfiskerie med Bundgarnene, som i 7 á 8 Aar har kaldet; da var u Drivt 23 Bundgarn, nemlig 6 for Aalbesdydet, 16 for Laaen og 1 i Alsdybet. Fiskeriet samme Aar er mig paalidelig opgivet importerede 20 Rdlr. pr. Garn, det ene Garn mere og det andet mindre, derfra regnes 7 á 8 Rdlr. Gevinst, som i det Hele kunde udgiøre 280 til 290 Rdlr. Aaret forhen bleve Garneierne neppe skadesløse.")

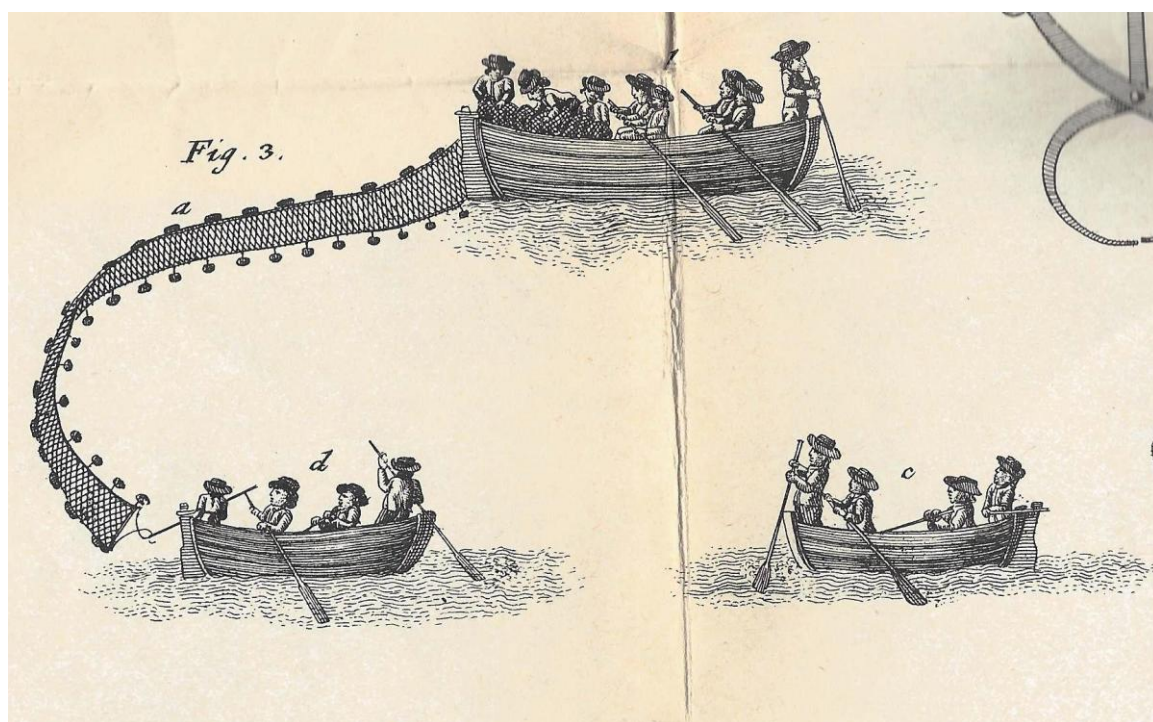
Betræffende Vaadfiskeriet. En Hornfisk - Baad er almindelig 36 Favne lang. I Midten, som kaldes Brystet, er den 165 Masker dyb. Sækken eller den saakaldte Kalv, som er anbragt i Midten, bestaaer af fine Masker af fire Dele, hvor Deel holder 126 Masker i den forreste eller bredeste Ende, og 72 i den yderste. I denne Sæk eller Kalv er det, at Fiskene samles. Tabel 2 Figur 2 viser, naar der søges efter Fisk. a. er den saakaldte Storbaad, som indehaver Baaden og ligger bag ud, hvor 3 Mænd staaer, de 2 kaldes Baadsmænd og den tredie Bussemand. Foran i Baaden staaer Bestyreren eller Baadskipperen, hvor han forbliver til Baaden er sat og drages sammen. b. Kaldes Reedbaad. Saalænge der søges efter Fisk, staaer en Mand foran og en bag, som kaldes Tellemænd, hver med en saakaldet Pols Haanden; men naar Baaden drages sammen, staaer de begge bag i Baaden. c. kaldes Jag - Baad; den forreste Mand med en Pols i Haanden, kaldes ligeledes Tellemænd.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Figur 2

Figur 3 viiser Begyndelsen af Baadens Sætning. a. er Baaden. b. Storbaaden. c. Jagbaaden ligger paa indre Side af Storbaaden. Tellemanden staaer foran og polser i Søen, for at hindre Fiskenes Udløb, medens Baaden ringes eller trækkes sammen. d. er Reedbaaden, som ror Baaden ud.

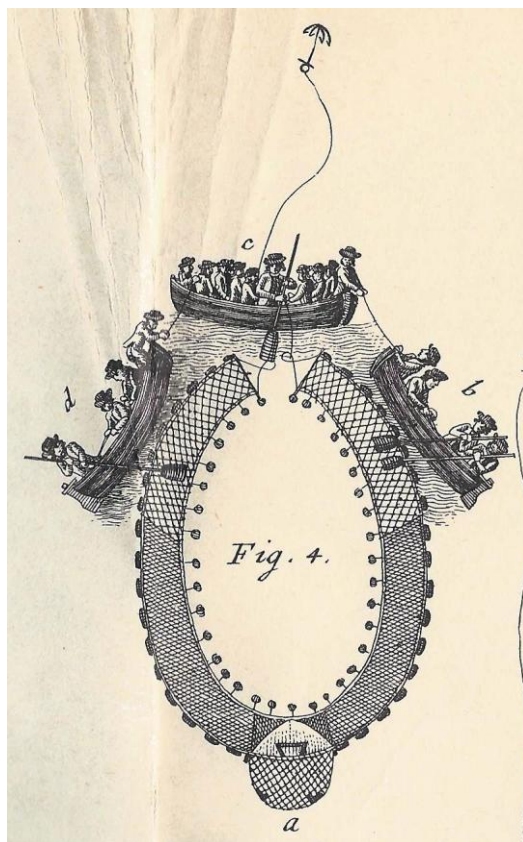

Figur 3

Figur 4 forestiller, hvorledes Baaden er sammendraget. a. er Sækken eller Kalven. b. Jagbaaden, liggende med Stævnen mod Forenden af c. Storbaaden hvori Fiskene indsamles. Her sees Baadskipperen midt i Baaden polse i Baadgabet for Fiskenes Udløb. Denne Storbaad ligger nærmest under Landet, og naar den er kommet paa dette Sted, hiver eller udkaster Baadskipperen Dræggen, saaledes antegnes. d. er Reedbaaden som bestandig ligger bag ved Storbaaden. Her sees bag i Baaden de to fornævnte Tellemænd, som polser

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Baadeb sammen, og ligeledes en Tellemand bag i Jagbaaden med hans Pols. Dette er saaledes en kort Underretning, hvorledes en Hornfiskvaad drives. En saadan Baad kan bekostes med 30 á 40 Rdlr., derimod et Bundgarn ei under 50 Rdlr., men 60, 80 ja 90 Rdlr.

Figur 4

Syvende Capitel.

Om Øens Indbyggere i Almindelighed.

1. §.

Den gamle Lesøe - Familie er nu saa godt som uddød; thi der ere ikkun Familier tilbage af Mand og Kone, som paa begge Sider vide, at de nedstamme fra indfødte Oldefædre eller Tipoldefædre; derimod bestaaer den øvrige Deel af en Blanding af Danske, Norske, Svenske og Tydske, hvilket er foraarsaget og aarlig foraarsages deels ved strandede Matroser, hvoraf mange her blive givte og bosatte, o deels ved de aarlig fra Vensyssel kommende Bønderkarle, hvilke tage Tieneste om Vinteren som Tærskere, hvoraf mange, fornemmelig i de senere Aar ere blevne givte. At saadanne Givtermaale med fremmede Mandfolk her ere saa meget almindelige frem for andre Stæder. kommer deraf, at en stor Deel af de indfødte Mandfolk oplæres til Søvæsenet, og aarlig fare af Landet, hvoraf vel endeel omkomme paa Søen, men flere begive

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

sig i fremmede Nationers Tieneste, mange som Skippere og Styrmand, efterdi blive hiemme i deres Opvæxt informerede i Styrmands - Videnskaberne. Saaledes boe ogsaa adskillige Skippere og Styrmand paa Øen, som fare fra Aalborg og andre danske Kiøbstæder, hvilke i Almindelighed ikkun ere hiemme 2 á 3 Maaneder om Vinteren, ja tildeels aldeles udeblive 1, 2 á 3 og flere Aar. Der ere paa saadan Maade langt flere Fruentimmer end Mandfolk, hvilket nærmere kan sees af Tabellen under 3die §.

De paa Øen indfødte Mandfolk ere sunde, føre og velskabte, og Fruentimmerne ei mindre; endskiønt de have idelig svært Arbeide, fornemmelig om Sommeren, fra de Aar de kan føre Spaden, see de dog i Almindelighed temmelig godt ud, have en frisk Couleur, ere altid muntre og raske og leve længe. Den frie eller friske Luft her paa Øen afværger ellers megen Sygdom, ligesom Beboerne ere selv meget forsigtige i deres Omgang med Syge, allerhelst ifald de troe, at Sygdommen er smitsom.

Indbyggerne ere ellers i Almindelighed venskabelige, tienstagtige og af en god og redelig Tænkemaade; men uagtet de ere vel oplyste i deres Christendom, ere de dog hengivne til at bande, som Søefolks Feil i Almindelighed er; ja Fruentimmerne give Mandfolkene i den Deel ikke stort efter; de ere tillige noget mistroiske i Omgang med Fremmede og nysgierrige, det er at sige, de ville fornemmelig Qvindekjønnet, gierne vide Nyt. Løbsagtighed gaaer meget i Svang.

De have været og ere endnu meget udraabte for Tyverie og Utroskab, i Særdeleshed ved indfaldende Strandinger, hvorom jeg har meddelt mine Tanker og hvad mig er bevidst i 2det Cap. 3die §.

De ere ellers, fornemmelig Fruentimmerne, meget arbeidsomme, og Mandfolkene af Naturen meget kunstnemme. En og anden forstaaer godt Billedhugger - Arbeide; flere ere gode Snedkere og Tømmermænd, Baadebyggere, Bødkere, Hiulmænd og Smede, ja kort at sige: mange kan giøre næsten alt hvad man vil forlange, naar de først have Model eller Tegning at see efter. Her have været forfærdiget mange Ottedages Stur - Uhre; adskillige reparere tillige Slag - og Lomme - Uhre. Maler - Professionen forstaaer ogsaa nogle, dog ere de deri ei meget fuldkomne, fornemmelig i Henseende til Farvens Tilberedning. Det de mindst lægge sig efter er Skrædder og Skoemager - Professionen; thi paa disse Slags Professionister, især Skræddere, er her Mangel. Seilmager - Professionen forrette de ogsaa selv til egen Fornødenhed. Det er derfor ikke saa aldeles rigtig, hvad om Lesøe Mandfolk er anført i danske Atlas, at de hendrive Tiden om Vinteren med Lediggang og Tobaks - Røgen. Vel kan dette være passende paa de Matroser, som komme hjem om Vinteren og andre enkelte Mænd, som ikke gide arbeide, men ikke paa alle i Almindelighed. Til at tærsk Kornet have de fleste Mandfolk kun liden Lyst, hvorfor dertil leies Bønderkarle fra det faste Land, om endog voxne Sønner gaae hiemme og intet bestille.

Fruentimmerne ere i Almindelighed mere duelige; paa dem hviler ikke allene, som foran sagt, alt Markarbeide om Sommeren, men de rygte endog Hestene og Creaturene om Vinteren, ja nogle tærsk tillige Kornet, desuden ere de ogsaa gode Vævere til at spinde og strikke.

2. §.

Om Beboernes Mundart.

Ligesom Beboerne, som foran sagt, for største Deel bestaaer af sammenblandede Danske, især Jydske, Norske, Svenske og Tydske, saa er deres Udtale eller Dialect en Blanding, fornemmelig af Jydsk, Norsk og Svensk, allerhelst blandt Fruentimmerne; saa at en Fremmed har Vanskelighed at forstaae deres Tale, der

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

tillige falder meget høi, hurtig og afbrækkende, især naar de nævne en Mands eller Qvindes Navn, hvoraf jeg til Exempel vil anføre følgende. Istedet for Mands Berentsen siges Mae Bern, for Maren Søren Datter siges Marn Sørnsder, for Mette Margrethe siges Mæt Magret, for Peder Andersen siges Peer An. o.s.v. Naar Fruentimmerne trækker to gaaende, siger de: god Dag begge to; ere der flere, siges: god Dag eller go Atten allesammen. Go atten betyder god Aften. I fordum Tid, naar et Fruentimmer først blev hilset god Dag, blev svaret: Gusing jer I Stakkel eller Stakkler. Det er: Gud velsigne Æder gode Venner; men denne Udtale høres nu sielden; det Ord Stakkel bruges endnu ofte i daglig Tale mellem deres Lige, saasom det er en sølle Stakkel; du er ond din Stakkel, du er en god Stakkel, o.s.v. Sølle og Stakkel har jeg ikke faaet særskilt Betydning paa, men blive omtrent et og det samme. Udtales de i Venskab, menes særdeles godt dermed, men i Vrede det modsatte, ja endog som Forhaanelses - Ord.

Enkelte Ting eller Ord have og tildeels deres egne Navne, saaledes som paa Skagen efter Olavii Beskrivelse, saasom: En Længde Indhuus, kaldes et Istræk. Kakkeloyn, Kakkell. Brønd, Kiollen. Skiøn, Knøv. Hane, Kok og Faagel. Lærred, Lat. Tække det øverste af Taget, at mønne. Roestald, Nødesset. Løveit, Sleeveir. Spade, Spa. Garnvinde, Stræntetræer. Øretvist, Tvestiert. Svag, Vag. Ferm, Fissi. Et Klæde, Fruentimmerne bruger om Hovedet, Heiklæde, o.s.v.

3. §.

Om Beboernes Skikke, overtroiske Meninger og Antal.

I Henseende til Beboernes Skikke, da har iblandt disse været især denne: at hvor Dødsfald indtraf, der skulde Lys brænde over Liget hver Nat, saalænge det stod inde, og hver Aften kom Naboe og andre Bekjendte for at see Liget, samt synge og læse nogle Bønner i Liigstuen, hvorved maatte tracteres med Ost og Brød, Øl og Brændeviin. Denne Uskik, som foraarsagede megen Bekostning, især følelig for fattige Folk, er nu i den senere Tid saa godt som aflagt, i det mindste skeer det er saa almindelig som forhen: desuden blive nu de Døde hastigere begravne, saasom 4de eller høist 5te Dag efter Dødsfaldet. Paa Begravelsesdagen brænder 2 eller 4 Lys i Liigstuen, hvor nærmeste Familie er indbudne, og 6 eller 12 ja 8 á 16 Mand, efter Veiens Længde og Ligets Tyngde, for at bære det til Kirken; thi at kiøre Liget bruges ikke, hverken Vinter eller Sommer, med mindre det indtræffer hos meget fattige langt fra Kirken liggende Folk. Naar Folkene kommer til Sørgehuset, tracteres med Ost og Brød, samt Øl, deels varmt og deels koldt, item Brændeviin, og naar alle ere samlede, bliver af Degnen siunget 2 á 3 Liigsalmer inde i Stuen, hvor Liget staaer, 2 udenfor, imedens Liget sættes paa Liigbøren og Liigklædet lægges paa Kisten, hvorefter Liig - Proffesionen skeer saaledes: Først Liget, som bæres af 6 á 8 Mænd paa begge Sider, og saa gaae de andre Bærere, hvilke paa Veien afløse de første; siden kommer de nærmest Beslægtede og Besvogrede og øvrige indbudne, Par efter Par, tilsidst et eller flere Fruentimmer nærmest i Familien, som have et sort Skiørt over Hovedet, hvormed Ansigtet tildækkes; men er der Enke efter den Døde, maa hun ligge i Sengen denne Dag ned Graad og Beklagelse. Er Graven paa nordre Side eller vesten for Kirken, passeres Kirkens søndre Side alletider forbi. Holdes Liigprædiken, som nu ofte bruges, maae førmeldte Fruentimmer, med deres sorte Skiørter over Hovedet, sidde ganske sammenkroget i deres Stole i Kirken, og ikke løfte Hovedet op, mindre lade deres Ansigt see, saalænge Liigtalen og Sangen vedvarer, og de gaae ligeledes ud af Kirken og hjem til Sørgehuset med Skiørtet over Hovedet. Foruden disse dybsørgende Fruentimmer, følger almindelig en eller to Koner med Liigskaren, hvilke lægge Liigklædet paa Kisten og igien tager det af ved Graven. Alle de, som have været indbudne at følge Liget, (thi mange af den Dødes Vener følge ogsaa med uindbudne, eller møde paa Kirkegaarden,) kommer tilbage til Sørgehuset, hvor de atter faaer skaaren Smørrebrød, Øl og

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Brændeviin samt Kaffe paa de fleste Stæder, saa meget de behager, og derpaa, efter nogle Timers Forløb, gaaer hver til sit Hiem. Naar Liget kommer Kirken nær paa 3 á 4 Bøsseskud, bliver ringet med en eller begge Klokker i Kirken, ligesom de Efterlevende have Leilighed at betale; desuden saasart et Dødsfald indtræffer og er anmeldet for Sognepræsten, ringes med begge Klokkerne tre Gange, dog for Børn og Fattige ikkun med den store Klokke ligeledes tre Gange, hvortil haves Kongelig allernaadigst Tilladelse ved Reskript af 31 Martii 1738, hvoraf findes en Extract blandt Rothes Samlinger 3die Part 1 Bind pag. 686, hvilket Reskript tillige berettiger Fruentimmerne, at bære en halv Fløiels og halv Plydses Hue. Denne Extract af Reskriptet, der ogsaa findes blandt Fogtmans Samlinger, lyder saaledes:

"Da Hans Majestæt allerunderdanigst er bleven refereret, hvad Stiftsbefalingsmanden udi Memorial allerunderdanigst haver andraget, angaaende to Poster, som Birkedommeren paa Lesøe haver til hannem indberettet, nemlig: 1) Hvorledes Indbyggerne der paa Landet stedse haver og endnu haver den Skik, at naar nogen der paa Landet ved Døden afgaaer, begynder de strax med Kirkernes Klokker at ringe, for at give det kundbar for den ganske Almue, ligeledes ringes der om Morgenens tidlig, paa den Dag Liget skal begraves, og siden ved Middags Tid naar Liigbegiengelsen skeer. 2) Og at Qvindfolkene mestendeels alle ere forsynede med en halv Fløiels og halv Plydses Hue, hvoriblandt mangan skal være saa gamle, at den fra Arving til Arving er kommen i tredie til fjerde Leed, ja er endnu saavel forvaret, at den kan blive i Stand for deres Børn og Børnebørn, hvilken Skik de menet at bevise, at være kommen fra Dronning Margarethas Tid. Angaaende hvilke Poster Birkedommeren haver begiert Stiftsbefalingsmandens Resolution, om hvorledes dermed skal forholdes, saasom dets Afskaffelse ville foraarsage Lamentation iblandt Landets Indbyggere, hvorfor han i Henseende at samme Poster ved Lovene og Forordningerne ere forbudne, haver funden sig beføiet derom allerunderdanigst at forestille: nemlig angaaende Ringen for deres Lig, da er sligt vel imod Lovens Pag. 291 Art. 40, men siden intet forargeligt findes derudi, mange derimod, naar de høre, at der ringes for andre, erindre sig selv deres Død, samt og det Sliid, der saaledes gaaer paa Klokkerne, erstattes af Landsaatterne selv, som godvillig, og naar Kirkens Indkomster ei tilstrækker, gjør Tilskud til Bygningens og Ornamenternes Vedligeholdelse, foruden at de paa egen Bekostning har ladet den største af Byrums Kirkeklokker af nye støbe og ophænge. Saa formeener Stiftamtamnden allerunderdanigst, at dennem denne gamle Ringen vel kunde tillades, dog saa, at Præsten allerførst om Dødsfaldet advares, og for ham anmeldes, naar nogen ved Ringen vil give Sognet det tilkiende. Belangende den halve Fløiels Hue - Dragt, som Birkedommeren anfører, at Indbyggerne deriverer fra Dronning Margarethas Tider, og holder derover med største Ømhed, siden disses Oprindelse tilskrives Dronningen, der eengang skal have været der paa Landet, og da deres sorte Fløiels Pul . Huer og Pande - Smekker, skal være bleven dem enten bevilgede eller befalede til at bruge til Afmindelse af Dronningen, og den Ære af Dronningens Nærværelse; saa forestilles derom allerunderdanigst, at siden den Dragt ei bruges af nogen Overdaadighed, men af en bestandig nogle Hundrede Aars gammel Brug, og denne Post ansees ikke af større Betydenhed, end dem jo nok kan tillades samme at beholde; thi haver Hans Majestæt derfor bemeldte Poster, saavel angaaende Ringningen der paa Lesøe Land, naar nogen af Indbyggerne ved Døden afgaaer, som og anlangende Hue - Dragten, efter Stiftsbefalingsmandens derom allerunderdanigst giorte Forestilling, allernaadigst tilladt og bevilget. See Reskript. af 21de Martii 1738."

Den ommeldte Ringen tidlig om Morgenens, den Dag Liget skal begraves, er nu ikke i Brug.

En Enke, naar hun kommer i Kirke, sætter sig alletider inderst i Stolen og tillader ingen at sætte sig indenfor hende. Enkemænd bruges et sort Flor om Pullen af deres Hat, saalænge Sørgetiden varer.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Ved Bryllupper vides ingen usædvanlige Skikke, uden denne at de Søndage der bliver lyst af Prædikestolen for et Par Folk, skal disse alletider selv være tilstæde, og paa Bryllupsdagen følger mange af Vennerne Brudefolket til Offers, uden at komme til Brylluppet; thi Søndagen forud bekiendtgjøres af Prædikestolen, at næste Søndag bliver sidst Prædiken i N. Kirke, efter N. N Begiering, hvorved vides, at den Dag skal Brylluppet gaae for sig. De, som ere budne til Brylluppet, eller agter af ofre, lader sit Flag vaje Brudefolkene til Ære, ikke allene Bryllupsdagen, men endog den Dag Indbydelsen skeer, ja tildeels den Dag Fæstemanden gaar til Præsten, for at lade sig indskrive i Ministerial - Bogen og begiere Tillysning af Prædikestolen. Med Brudgommen eller Fæstemanden følger hans Kiærestes Fader, om denne er til og rørig, i hvis Mangel en nærmest Paarørende. Paa Bryllupsdagen tager de lige fra deres Hiem til Kirken, og maae ei komme ind i fremmed Huus, men skal vente i Kirken, til Tienesten gaar for sig. Ved Barnedaab bruges altid uden Forskiel to Fruentimmer og tre Mandfolk - Faddere. Det Fruentimmer, som holder Barnet over Daaben, gaaer ikke først til Offer; men det andet Fruentimmer, som da bær Barnet, og dette er i Almindelighed ugift, hvorefter de tre Mandfolk - Faddere ligeledes ofre. Naar Barnets Moder holder sin Kirkegang, følger med hende en stor Deel Fruentimmer til Offers, hvilke Fruentimmer kommer alle paa engang ind i Kirken efter Kirkegangs - Konen, naar hun er indlyst. Saavel Brudefolk som Kirkegangs - Koner, ja endog Fruentimmerfaddere blive staaende i deres Stole, efterat de have ofret, og sætter sig ei, førend de øvrige have ofret, da de strax satte sig, som er Tegn, at Offringen er forbi.

Adskillige andre Skikke haves her, saasom: naar en Kone vil have Uld kartet, bedes dertil endeel Piger en Aftenstund, hvilket bliver beværtede med Kaffe og Spise.

Overtroe har hersket meget og i mange Dele blandt Beboerne her paa Øen i gamle Dage, hvoraf endnu haves nogle Levninger; naar en pludselig bliver syg eller skrøbelig af Sindskræfter, troes strax, at denne er forberet, eller som de siger, har truffet for Ondt, der har været lagt i Veien for ham. Naar en Kone gaaer frugtsommelig, maae hun ikke bære Barn til Daaben, thi eller faaer et af Børnene Mangel i sin Vext. Kommer en frugtsommelig Kone i Baad, skal hun spytte deri tre Gange, thi ellers faaer Barnet Bylder, o.s.v.

Indbyggernes Antal er anført i danske Atlas for 2 á 3000 Siele, men nærværende Folkemængde udgjør ikkun 1563 af Unge og Gamle, hvoraf dog mange Mandfolk ere fraværen, fornemmelig paa Coffadiefarten.

At der fødes flere aarlig end der dør, sees af følgende Udtog over Fødte og Døde i Aarene 1796, 97, 98, 99 og 1800, samme Udtog viser tillige de Copulerede i samme Aaringer, uddraget af Kirkebøger, med Sognepræstens Tilladelse, af Degnen Malling.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Udtog

af Lesøe Kirkebøger over Fødte, Døde og Copulerede i Aarene 1796, 97, 98, 99, oh 1800

	Byrums og Hals Sogne					Vesterøe Sogn				
	Fødte		Døde		Copulerede	Fødte		Døde		Copulerede
	Mand Køn	Qvin køn	Mand Køn	Qvin køn		Mand Køn	Qvin køn	Mand Køn	Qvin køn	
1796	15	12	10	10	7	6	9	7	5	3
1797	20	14	9	10	6	11	7	-	-	5
1798	16	14	19	11	6	9	8	9	7	6
1799	16	14	24	10	7	4	4	9	9	1
1800	8	15	16	16	9	5	2	2	5	1
Tilsammen	75	69	78	57	35	35	30	27	26	16
For alle 3 Sogne i samme 5 Aaringer	110	99	105	83	51					
Ere 21 flere fødte end døde										

4. §.

Om Beboernes Levemaade og huuslige Forretninger.

Den daglige Føde blandt Beboerne i Almindelighed, bestaaer fornemmelig i Rugbrød, hvortil spises tørre Flynder, og vindtørret tildeels røget Hornfisk og tørre Sild. Sielden og aldrig mere end en Gang om Dagen bruges varm Mad, som er om Vinteren Kaal, undertiden Erter med lidet Kiød, og om Sommeren Melkvelling og Melkegrød; men de fleste, især Fattige, leve som sagt ikkun af tør Kost, hvortil de drikke Vand eller tyndt Øl, og Mandfolkene Brændeviin. Rugbrød bages deels som Rugbrød i Almindelighed, aflangt og lide tyk til begge Ender, som der kaldes blødt Brød, og deels i store runde Kager, som kløves og steges ganske haarde, hvilke kaldes Kavringbrød. Naar Mandfolkene farer paa Søen ar fiske, eller opholder sig som Biergere ved Strandinger, skal man sielden see, at de taget andet med sig, end en liden Flaske paa omtrent 1/4 Pot med Brændevin, en Kavring og tør Fisk, lidet Smør i en Æske, og tildeels en liden Drik Øl, men oftere Vand, fornemmelig ved Fiskerie; thi Biergerne ved Strandinger ei tage Sparsommelighed saa nøie i Agt, endskiøndt ofte der ikke ved Strandinger udkommer 12 á 15sh. daglig, naar alle de Dage regnes, som under en Stranding bortgaaer uden Nytte.

Denne tarvelige Føde bruges tillige, naar enten Mand eller Qvindfolk lader sig leie til Dagarbeide og selv skal holde sig med Kost; men skal den, som leier, give Kost, fornemmelig Embedsmænd, fordres varm Mad to Gange om Dagen, desuden Brød med Smør og Kiød eller Ost to Gange, samt Brændeviin og Øl 2 á 3 Gange. Det meste Kiød, Flesk, Smør og Ost, som forbruges hos Beboerne, er i den Tid, de skal have deres Jord pløiet, da intet maa spares, og Plougmanden faaer tillige en Kavring, noget Kiød, Flesk og Ost med sig hiem hver Aften, foruden hans Dagpenge. Det samme faae ogsaa de, som lade sig leie til at slaae Græs og meje Korn; ligeledes ved Tærskningen, de saakaldte Tækkemænd og Indsætttere; men Fruentimmerne, som

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

behøvedes ved saadan Leilighed, faaer ingen Betaling og intet med sig hiem, men mindre der kan være en eller anden Fattig.

Til Brændeviin og Øl forbruges en Deel Korn her paa Øen; thi efter den Tilladelse, som Beboerne her have ved Høi - Kongelige Resolutioner af 28 Martii 1738 og 4 September 1770, bruger næsten hver Familie at brænde, som er dem til megen Hielp ved Creaturernes Føde om Vinteren, og undgaaes tillige derved meget fremmed Brændeviin; thi Brændeviin maae Søemanden have, og udfordres virkelig her fornemmelig under Strandinger om Efteraaret. Man kan ellers her faae mere udrettet for en Dram eller Glas Brændeviin, end for firedobbelt i Penge. Dette er saaledes Mandfolkenes kiæreste Drik, hvortil endog kommer et Glas Punch eller flere, endog imellem unge Matroser; hvorimod Fruentimmerne, ja tillige adskillige Mænd, fornemmelig blandt de mindre Formuende og Fattige, forøder deres Penge og Vahre lige til Klæderne til Kaffe, som her i de senere 20 Aar er bleven ei allene almindelig, men endog til urimelig Ødselhed; thi Kaffe, saa stærkt som Lud, drikke 1, 2, 3 ja 4 Gange om Dagen, hvilket fornemmelig i disse Tider, da denne Drik er saa meget kostbar, aldeles ruinerer mange Familier; thi det er ikke nok, at de anvender Penge til Kaffebønner og Sukker, men hos mange forbruges al den Fløde, de kan samle af Meklen af deres Køer, hvoraf følger, at Smør er rart at see hos saadanne Kaffe - Elskere. Mange Skiepper Korn, endog det høit behøvende til Føde, sælges for Kaffe. Det skal ikke være meget over 30 Aar siden, at denne Drik var her aldeles ubekendt blandt de almindelige Familier; ja der fortælles, at da et Skib omtrent paa den Tid forliiste her under Øen med en stor Deel Kaffebønner, hvoraf Biergerne fik deres Deel in natura, vidste Fruentimmerne ei at benytte dem anderledes, end til at koge dem som Erter, og de skal have beklaget sig, de kunde ei faae dem møre eller spiselige, hvilket de nu ei behøve.

Fruentimmernes huuslige Arbeide bestaaer i at spinde og væve. Ved Vævningen noget Lærred, men fornemmelig Dynevaar, som udføres herfra til Aalborg, Norge, og Sverrig. Deres Arbeide om Sommeren er forhen omtalt i 1ste Capitel 6te §.

5. §.

Om Beboernes Klædedragt.

De indfødte Mandfolk have i fordom Tid meget brugt hollandsk Dragt, men nu for største Deel Klædes Kiøle, Tøis og Beenklader af Skiæg, Plyds, Carmosin og Ranqvin, for det meeste forfærdiget i Kiøbenhavn og Aalborg efter nyeste Mode, hvilke Klæder endogsaa smaae Dreng bære til Stads, naar de ikkun have giort en eller to Reiser til Søes; men ellers daglig, naar de gaae i Byen, som det her kaldes at gaae et eller andet Ærinde, korte Trøier under Cavaj over om Vinteren, samt lange Matrosbuxer af Klæde, Fildt eller Seildug, og i Almindelighed runde Hatte, Støvler paa Benene eller Skoe med stormoderne Sølvspender; ei at tale om de her boende Skippere og Stormænd, hvis Dragt, endog Linned, er ligesaa god og kostbar, som fornemme Borgeres i Kiøbstæderne; thi de ere ærekiære i høj Grad. Nogle faa af de Gamle viise sig endnu til Stads med hollandsk Dragt, saasom i brun eller blaae Klædes Kiøle med korte Ærmer og store Opslag, en ulden Damaskes Vest med Sølvknapper, en Guld- eller Sølv forgyldt Lænkeknep i Skiorten eller Kraven under Halsen og ligesaa for Ærmerne, en hvid Lærreds Halsdug, Klæde Buxer med 3 store runde Sølvknapper i Linningen og nogle smaae ved Knæerne, samt en rundskaaren hvid Paryk og en trekantet Hat paa Hovedet, Støvler eller Skoe med firkantede Sølvspænder, sorte eller graae Strømper paa Benene, og et ægte Spanskrør med suffisant Sølvknep. Fruentimmernes Dragt paa Høitidsdage eller andre Høitideligheder, saasom ved Bryllupper og Fadderskab, er: en Fløiels eller Damaskes Hue, knyttet under Hagen med et

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Silkebaand, derover et fint Nettelbugs Klæde, som skiuler Nakken, bunden oven paa Hovedet med to opstaaende Flipper, en sort Fløiels eller Plydses Trøie med runde Opslag for Ærmene og foran Sølvfikegrans Knapper eller Hager, og derover 2 '3 meget store Knapper, kaldet Braaser, paa hver Side, deels af Guld, deels Sølv forgyldt og deels blot Sølv. Naar denne Trøie er tilknapet, have de et Sølvbelte om Livet, at sige de givte Fruentimmere, besat med mange forgyldte Bukler og Zirater; men er den aaben, have de derunder et Livstykke af Damask eller andet Silketøi, med Filegrans Sølvknapper og udarbeidede Sølvhægter, hvori førmeldte Sølvkiæde er hæftet, item en Guld eller Sølvknap i Kraven under Halsen, et brunt Klædes og tildeels blaåt eller grønt, andre sort Stoffes ja nu tildeels couleuret Silkeskiørt, som er lagt i mange dybe Foller bagenfor Hofterne, og ei længer, end at jo Skoene fuldkommen kan sees; item et couleuret Damaskes Forklæde, kantet med brede Silkebaand, Guld - eller Sølvkniplinger, og en couleuret Silketørklæde knyttet om Halsen. Brudekonen, Kirkegangs - Konen, og den Kone, som bær Barnet over Daaben, have istæden for førmeldte Flipper, to bag over Nakken, to ned over Skuldrene hængende Hængsler af fiin Netteldug, som ere hæftede bag paa Hovedet. Men paa de almindelige Søndag, eller naar Fruentimmerne gaaet et eller andet Sted hen, have de en blaa, nogle enkelte grøn Klædes Trøie kantet med Silkebaand af samme Couleur, dog noget lysere end Trøien: andre igien Sirzes eller Kattuns Trøie med lange Ærmer, kantet for Ærmene med Silkebaand, og desuden to Silkebaandssløifer foran, et Livstykke af Kramtøi, begge Dele med Sølvknappet og Sølvhægter, og couleurede Filtes Skiørter. Saa have de tillige et fiint Lærredsklæde, kaldet Hei - eller Hæklæde for Munden, som knyttes bag i Nakken, hvilket tages af, naar de komme til Kirken, og indvikles i et Silke - eller smukt Flors Tørklæde, som bæres i Haanden. Deres Vanter ere deels af Bomuld og deels af Skind, meget fine og smukke. Naar de gaae hiemme i Huset, eller arbeide i Marken, bruge de simplere Klæder: Skiørterne meest af Skind eller grov Fildt, som kaldes Nokker, og Trøier, deels af Skind og deels af grovt Klæde; nogle bruge røde eller hvide strikkede Trøier, et hvidt grovt Klæde af hiemvirket Lærred om Hovedet, som tillige skiuler Næsen og Hagen; det er derfor ei mueligt, at kiende et Fruentimmer, med mindre Mund - eller Hæklædet trækkes ned, hvilket de altid giøre, naar de hilser eller taler til en Fremmed. Fruentimmerne gaae ualmindelig smukt og hurtig, sætte Benene i velpassende Stilling, og holde den hele Krop ordentlig og lige. De Unge, og især de som synes vel om sig selv, thi Ambition hersker ligesaavel hos Fruentimmerne som Mandfolkene, udmærker sig i Særdeleshed ved at krumme Hænderne fra Albuen, og sagtelig røre dem frem og tilbage i deres Gang, samt vende med Hofterne ved hvert Skridt.

6. §.

Om Beboernes Tilstand.

Beboernes Tilstand i Almindelighed nuomstunder er meget maadelig, dog ere ikke mange Capitaler hertil laanet udenfor Øen eller paa det faste Land, endskiøndt de samtlige Stæder, med Besætning, Ind- og Uddøde, efter billig Beregning kan anslaaes for omtrent 1½ Tønde Gulds Værdie; men Pengemangel herefter dog overalt, som fornemmelig yttres sig, naar ingen eller ikkun liden Fortieneste falder ved Strandinger, som er Beboernes bedste og fornemste Næringsvei, lad være de savne førmeldte 1/5 Part, der bortgaaer af deres Biergeløn, den de, ved de fleste Strandinger suurt nok fortienere; indtræffer nu tillige mislig Kornavling, faa at meget Korn maae kjøbes, hvilket eller er almindeligt hver Aar, dog i mindre Qvantitet, og Fiskeriet desuden slaar feil, saa bliver Pengemanglen saa meget større; thi vel fortiene Mandfolkene en Deel Penge om Sommeren ved Hyre til Skibs, hvori de dog lider stor Afbræk ved den aarlige Udcomando til Kongens Søtjeneste, og Fruentimmerne paa deres Side ved Spinding og Vævning:

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

iligemaade ved Udførsel af levende Creature, Kiød, Flesk og Ost m. m. ; men alt dette kan dog ikke veie op imod den nu for Tiden herskende Overdaadighed og Pengeforøvelse, fornemmelig til Kaffe og Sukker, en Udgivts - Artikel af mere end 2000 Rdlr. aarlig: hvortil kommer Tobak, hvoraf Mandfolkene forøder en betydelig Deel, helst Skraae - Tobak, der ogsaa i disse Tider har faldet kostbar, saa at lidet eller intet haves i Behold til at bestride de nødvendige Udgivter, saasom Skatter, Landgilde, Renter, Tienerløn ec. Herforuden Overdaadighed i kostbar Klædedragt, hvoraf følger Umuelighed at forbedre Tilstanden, uden hos Formuende, som have Penge at udlaane, hvoraf høist kan regnes 20 eller 24 Familier; thi disse berige sig paa de Trængendes Bekostning; dog ere de ikke alle i den Deel af lige Tænkemaade.

Ottende Capitel

Om Øens Handel og Privilegier.

Efter Høi - Kongelig allernaadigst Reskript af 23 Junii 1740, er det samtlige Beboere, som have Evne dertil, tilladt at indkiøbe fra nærmeste Kiøbstad, Salt, Humle, Sæde, Tiere, Beeg, Jern, Tobak og andre deslige Ting, som til daglig Brug behøves, og samme igien at udsælge til de trængende Beboere i smaae Quantiteter, under Birkedommerens Opsyn efter Loven og Politie - Forordningen, saasom i Henseende til falske og uduelige Vahre, falsk Maal eller Vægt, og ubillig Profit. Allershøistbemeldte Reskript findes blandt Fogtmans Samlinger saaledes anført:

"1740

23de Junii. Reskript til Stiftamtmanden i Viborg, angaaende hvad Handel Indbyggerne paa Lesøe maa drive.

Af en Memorial fra Landfogden paa Lesøe, og vedfulgte Skrivelse til ham af endeel Landets Beboere, er Kongen bleven foredraget, hvad de, efterat Anordningen om Landprang der paa Landet er bleven publiceret, have forestillet, at de, da Øen Lesøe ligger henved 4 Miile fra det faste Land, og der undertiden baade Vinter og Sommer ikke kan komme nogen til eller fra Landet, ei heller findes nogen Kiøbstad, mindre samlet Landsbye, hvor enhver kunde søge at bekomme hvis dem til Livsophold maatte fattes, saa var det uomgiengelig fornødent, at den ene Indbygger i Nødsfald maatte komme den anden til Hielp med hvis deres Huusholdning udfordrede, hvorfor de have anholdet, at Lesøe Land maatte fremdeles ubehindret beholde sin gamle Frihed med at sælge og kiøbe med hinanden paa Landet indbyrdes, og at den ene maatte tiene den anden, som han bedst vidste, vilde og kunde formaae. Af Erklæring er fornummen, at i Henseende Lesøe er et omstødt Land, der næsten ligger 4 Miile fra Sæbye, som er nærmeste Kiøbstæd paa det faste Land, hvor dels ved længe staaende Modvind, dels ved Storm og Uveir, dels formedelst Iis og anden Ulempe, særdeles om Høsten, Vinteren og Foraaret, hele Uger, og undertiden Maaneder kan forefalde, at Lesøe ingen Communication kan have ved berørte Sæbye, for at hente hvis Vahre derfra, enten til Huusholdningen eller anden daglig Brug kan behøves, kunde det ei negtes, at jo samme Lands Beboere kunde behøve Tilladelse og Frihed til saadan Handel og Vandel at drive.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

De af Indbyggerne paa Lesøe, som dertil have Ævne, maae kiøbe i nærmeste Kiøbstæd af Salt, Humle, Sæbe, Tiære, Beeg, Jern, Tobak og andre deslige Ting, som til daglig Brug behøves, saadan Qvantitet, at de ogsaa kunde sælge deraf til andre Landets Indvaanere, som ei kunde formaae at tilkiøbe sig nogen Forraad deraf paa engang, men maae kiøbe det i Skillingstal, eller med andre Vahre at betale, ligesom det hidtil der paa Landet skal have været brugeligt, saa maae og de, som indkiøbe Forraad af deslige Vahre i Kiøbstæden, igien betale det saavel med Vahre som med Penge, ligesom de med Kiøbmændene kunde forenens om, dog at Birkedommeren paa Landet dermed har nøie Indseende efter Loven og Politieforordningen, at den ene ikke sælger den anden falske eller uduelige Vahre, eller bruge falsk Maale eller Vægt, ei heller at den ene den anden med ubillig Profit udsuer; deslieste, at Kongens Interesse derunder i ingen Maade vorder forsvegen. Saa maae ei heller under saadan Lesøe Beboere forundte Frihed, Øl, og Brændeviins - Salg være forstanden, saasom det dermed i alle Maader skal forholdes efter de derom fra Rentekammeret føiende Foranstaltninger."

Der ere saaledes adskillige, som drive Smaaehandel, dog ikke flere end tre i Byrums Sogn boende, der for største Deel ernære sig ene ved Handelen.

En mig fra Stedets Tolder meddelt alphabetisk Extract over ind - og udførte Vahre i Aarene 1794, 95, 96, 97 og 09, hvorved tillige er anmærket de kongelige Toldindtrader i samme Aaringer, vil jeg her ordlydende indføre saaledes:

Alphabetisk Extract

over ind . og udførte Vahre ved Lesøe Toldstæd i Aarene

1794, 95, 96, 97 og 98.

Aar 1794 indført fra:	Danmark og Norge.	Slesvig og Holsten.	Fremmede Stæder.
A.			
Annis	20 pund ?		
B.			
Bord, norsk	3 Tylter		
Brændeviin, dansk	8 Ankere.		
Byg, Strandet	73 Tønder		
Bielker			304½ Al.
C.			
Camin	32 pund ?		
Caffebønner	554 pund ?		
Dito, Strandet			9637pund?
F.			
Fildt	3 Stykker		
G.			
Gryn af Riis	16 pund?		
H.			
Huder, barkede	18 stkr.		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Aar 1794 indført fra:	Danmark og Norge.	Slesvig og Holsten	Fremmede Stæder.
Humle	5 pund?		
Hamp	4 pund?		
I.			
Ingefær	20 pund?		
K.			
Kul, Steen	2 Læst. 12 T.		
Kalk, norsk	41 Td. 2 Sk.		
Kaal, Hvid	140 Stkr.		
L			
Lægter, norske	15 Tyl. 2 S.		
Leerkar for	10 Rdlr.		
Lægte - Træer, strandet			5 Farve
M.			
Malt	16½ Tde.		
P.			
Piber, Tobaks	15 Dus		
Planker af Fyr, strandet			234 Al.
R.			
Rom inddreven paa Forstranden	367 Pot.		
S			
Spær, strandet			141 Al
Sæbe, grøn	10 1/4 Tde.		
Sild, saltet	8 3/4 Tde.		
Dito, strandet			11 Fierd.
Steen, Muur	910 Stkr.		
Salt, spansk	1td. 1 Skp		
Dito Engelsk strandet			71 Tdr.
Sukker rafineret	699 pund?		
Sukker, raae, strandet			
Sirup	60 pund?		
Slibestene	4 stkr.		
Skind, Kalve	4 stkr.		
Sildetran, inddreven	2 Tdr.		
T.			
Tømmer, norsk	9Tyl. 8 St.		
Tvebakker	2 Tdr.		
Thee, Kiøbenhavns	50 Pund?		
Traad, jevn	20 Pund?		
Tobak, Røg	1275 Pund?		
Dito, Snus	8 Pund?		
Dito Cardus, strandet			11965 Pund?
Dito Rulle, Dito			300 Pund?
Torsk, saltet, Strander			1 1/4 Tde
Tiere, indrevet paa Forstranden	4 Tdr.		
Æ			

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Ærter	1Td, 2 Skp.		
Ædike, Øl	3 Ank.		
Aar 1794 udført til	Danmark og Norge	Slesvig og Holsten	Fremmede Stæder
A			
Ankere, Skibs, Strandet	16 Stkr.		
Allun, strander 1791	1 Tde		
Byg af Øens Product	37 Tdr.		
B			
Blye, gammel, strandet	2 Spund? 198 p.		
Bielker, strandet	31 Stkr.		
Beeg, strandet	2 Tdr.		
C.			
Caminer, gle., strandet	2 Stkr.		
Caffebønner, strandet d. A.	2492 1/3 Pund?		
D.			
Dyневаар	45 Stkr.		
Dunkraft, gl. strandet	1		
E.			
Æg	98 Sneese.		
F.			
Flesk, røget	17 Sp. 3 Lp. 8 ?		
Fieder, Gaase	16 L 5 pund?		
Faar, levende	17 Stkr.		
G			
Gaas, røget	10 Lpund 5 p		
Giæs, levende	10 Stkr.		
Garn af gl. Tougværk	4 Lpund?		
H			
Havre, utræsket	1 Læs		
Dito, Tærsket	7 Tdr.		
Huder af Køer	16 Stkr.		
Hamp, strandet	5 Spund? 6 Lp.?		
Hornfisk, ferske	22 Baadsl.		
J.			
Jern af Skibsvrag	1 Lp. 8 p. ?		
Kiød af Faar, røget	38 Lp. 8 p.?		
Kiød af Oxer, saltet	2 Tdr.		
Dito af Dito, røget	3 Lp. 8 p.?		
Kul, Fyr, strandet	6 Tdr.		
Kiør, levende	36 Stkr.		
L.			
Lam, levende	30 Stkr.		
O.			
Oste	41 Lsp.?		
P.			

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Pølser, røgede	30 Lp.		
R.			
Rug	18 Tdr.		
S.			
Staal, strandet	6Sp. 1 Lp.		
Skind, Kalve	12 Deg.		
Smør	3/4 Tdr.		
Seildug, strandet 1793	10 1/4 Al.		
Skind af Ræve	1 Stkr.		
Staver af Eg Strandet 1793	49 Stok.		
Sukker, raat strand. 1794	2611 P	Siden	Udenrigs.
T.			
Tougværk, glt, strandet	1 Sp. 17 Lp. 8 p.		
Tælle	1 Lp. 8 p.		
Touge, Anker, strandet	6 Stkr.		
Tougværk, nye, strandet 1793	1 Sp.8 lp. 4 p.		
Tobak, Cardus, strandet 1794	1850 p.	Siden	Udenrigs
V.			
Vox	13 1/4 p.		
De Kongelige Toldindtrader beløb sig i alle Dele bemeldte Aar 1794 til 813 Rd ½ p.			
Aar 1795 indført fra	Danmark og Norge	Slesvig og Holsten	Fremmede Stæder
A.			
Annis	66 p.		
B.			
Byg	11 Tdr.		
Brændeviin af Korn	942 Pot		
Dito Dito, strandet	948 Dito		
Bord, norske	11 ½ Tylt		
Dito Dito, strandet	38 Stkr.		
Bleghvidt	40 p.		
Brændeviin, fransk	1 Anker		
Bøger, strandet			Endeel
Beeg, strandet			5 lp.
Bergmose, strandet			18 Fade
C.			
Catuner	20 Stkr.		
Cohenille	4 p.		
Corender	54 p.		
Caffebønner	8 p.		
Commen	60 p		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Canoner			1
D.			
Dyner	44 Stkr.		
E.			
Erter	2 Skpr.		
Dito, strandet	4½ Tde.		
Eddike af Øl	1 Anker		
Dito af Viin	3 Dito		
F.			
Fieder	196 p		
Fisk, Bergens	3 lp.		
Dito, Dito, strandet	370 Sp. 10 Lp.		
Fleks, røget, strandet	11 Sider		
Foustager, gle, strandet	130 Stkr.		
G.			
Gaas, røget	5 Lp.		
Glas, norsk	1 Kiste.		
Glasvare, strandet			15 Kasser
H.			
Hør	9sp. 6lp.		
Humle	4 Lp.		
Huder, barked	6 Stkr.		
J.			
Jern, strandet	19 Sp. 4 lp.		
Dito, Dito			81 Sp.
Dito, Dito	237 Stæng.		58 Lp.10p.
Dito Plader, strandet			31 Sp.
Indigo	4 p.		
Isenkram, standet			2 Fust.
K.			
Kul, Steen	28 Tdr.		
Kalk	6 Dito		
Kiød, saltet	2halve Dito		
Kakkelovne, norske	10 lp.		
Dito Plader, strandet	382 Stkr.		
Klokkespil af Mesing	1		
L.			
Lægter, norske	15½ Tylt.		
Dito, Dito, strandet	47½ Tylt.		
Læder, Pundt	40 p.		
M.			
Malt	37 Tdr.		
Muurstene	700 Stkr.		
Miød, strandet	1 Oxeh.		
N.			
Netteldug	5 Stkr.		
Nødder, Hassel	2 Skpr.		
O.			

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Olie af Lin	16 Pot.		
Oste, strandet	21 p.		
P.			
Plader af Jern, strandet	11 Lp. 3 Lp. 10p.		
Papiir, Skriv	1 Riis		
R.			
Rug	13 Tdr.		
Dito, strandet	17 Tdr.		
Rom	3½ Ank.		
Rosiner	154 p.		
S.			
Sild, saltet	12 1/4 Tdr.		
Dito, Dito, strandet 1794			351 Tdr.
Dito ferske	1 Tde.		
Dito tørret	20 Oll		
Spiger	13 Lp. 8 p.		
Sæbe, grøn	10 ½ Tdr.		
Stivelse	108p.		
Sukker, raffineret	910 p.		
Sirup	59 p.		
Svedsker	8 p.		
Smør	½ Tdr.		
Smør, strandet	75 Fierd.		
Salt, spansk	1 Tde.		
Staael			18 Lp. 6p.
Skind af Faar	232 Dæg.		
Silketøi, strandet			1 Stkr.
Strømper, uldne, strandede	1 Sæk		
T.			
Tømmer, norsk	5 Tylter 8 Stkr.		
Diti, Dito, strandet	38 Tylter 11 Stkr.		
Tvebakker	2½ Tde.		
Tørkløder, ostindiste	11 Stkr.		
Tælle	3 Lp.		
Thee, Kiøbenhavns	16p.		
Tobak, Røg	706 p.		
Tiære	2 Tdr.		
Tran, strandet			277½ Tdr.
Torsk, saltet, strandet	16 Tdr.		
V.			
Viin, fransk	3 1/4 Ank.		
Dito, Dito, rød, inddrevet paa Forstranden			3 Oxeh.
Dito Rhinsk, strandet			18 Fust.
Aar 1795 Udført til	Danmark og Norge	Slesvig og Holsten	Fremmede Stæder.
A.			

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Ankere, Skibs, strandet	2 Stkr.		
B.			
Bielker, strandet	26 Stkr.		
Beeg, strandet	1 Tde.		
C.			
Caffebønner, strandet	1436½ p.		
Cattuner	18 Stkr.		
D.			
Dyner	91 Stkr.		
E.			
Æg	6½ Oll.		
F.			
Flesk, røget	18 Sp. 13 Lp. 8 p.		
Fieder af Giæs	1 Sp. 7Lp. 8p.		
Faar, levende	8 Stkr.		
G			
Gaasekiød, røget	1 Sp. 15 Lp. 12p.		
H.			
Hamp, strandet	1 Sp.		
Hornfisk, ferske	17 Baadsl.		
Huder af Køer	20 Stkr.		
J.			
Jern, norsk, strandet	19 Sp. 4Lp.		
Dito, svensk, ligesaa	1Sp. 2 Lp.		
K.			
Kabelgarn	1 Lp. 11 Lp.		
Kiød af Faar, røget	31 Lp.		
Dito Oxe saltet	2 halve Tdr.		
Dito Dito fersk	1336 p.		
N.			
Nettedug	8 Stkr.		
O.			
Oste	5 Lp. 8 p.		
P.			
Pølser. røgede	16½ Lp.		
Plader, Jern	1 Lp. 2Lp. 14 P.		
Planker af Fyr	32 Stkr.		
S.			
Sukker, raae, strandet	5195½ P.		498 p.
Skind af Kalve	195 Stkr.		
Dito af Faar	7 Stkr.		
Spiger, norske, strandet	13 Lp. 8 P.		
Sild, saltet, strandet			351 Tdr.
Salt, strandet	2 Td. 4 Skp.		
T.			
Tobak, Cardus, strandet			8755 p.
Dito, Dito, Dito	1660 p.		
Tørkliæder, Netteldugs	20 Stkr		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Tran, inddreven	2 Tdr.		
Tønder, ledige, strandet			77 Stkr.
De Kongelige Toldindtrader bemeldte Aar 1795 beløb sig i det Hele til 263 Rdrl. 19 p.			
Aar 1796 indført fra	Danmark og Norge	Slesvig og Holsten	Fremmede Stæder
A.			
Alun	24 P.		
Aqvavit	80 Pot		
B.			
Byg	27½ Tdr.		
Brændeviin af Korn	779 Pot		
Bord, Furre, norske	8½ Tylt.		
Dito, strandet 1795 ogbierget 1796	91 Tylter 9 Stkr.		
Dito af Gran, inddreven paa Forstranden			81 Stkr.
Baand, Tønde	2 Bundter		
Bleghvid	16 p.		
Beeg, strandet	93 Tdr.		
C.			
Caffebønner	880 p.		
Canapee, brugt	1		
Corender	20 p.		
D.			
Dyner	2 Stkr.		
Drejel			2200 Al.
E.			
Erter	3 Td. 5 Skp.		
F.			
Fisk tørre	7 Sp.		
Fieder	12 p.		
Fildt	100 Al.		
Fieder, Penne, strandet	2000 Stkr.		
G.			
Glas norske	1 Kiste		
H.			
Havre	15½ Tde.		
Hud, Oxe	1		
Hiulfæller	24 Stkr.		
Huder, barkede	8		
Humle	7 Lp.		
Hør	10 Sp.		
Huder af Heste, strandet	179.		
J.			
Jern	5 Lp.		
Dito, strandet 1795 bi	315 Sp.		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

K.			
Kiød	8 Lp.		
Kakkelovne, strand 1795 og bierget 1796	62 Sp. 5 Lp 2 p.		
Dito	1 S p.		
Kalk	16 Tdr.		
Kaal, Hvid	1½ Stok		
L.			
Lægter	31½ Tykt.		
M.			
Malt	38 Tdr.		
Muurstene	3450 Stkr.		
Miød	2 Oxeh. 1 Ank.		
P.			
Pladejern	11½ Lp.		
Peber	4 p.		
R.			
Rug	3½ Tde.		
Rosiner	232 p.		
Rom	2 halve Ank.		
S.			
Smal	16 p.		
Sæbe, grøn	7 1/8 Tde.		
Skind, Faare	13 Stkr.		
Dito Kalve, barkedede	10 Stkr.		
Sukker, raffineret	709 p.		
Steenkul	4 Læst 2½ T.		
Dito, strandet	32 Tdr.		
Sild, saltet	16 Tdr.		
Dito, tørre	3½ Tde.		
Sildetran	1 Stk.		
Stivelse	200 p.		
Salt, spansk	2½ Tde.		
Spiger, strandet 1795, bierget 1796	14 Sp. 16 Lp. 10p.		
T.			
Tiære	9 Tdr.		
Tømmer	3 2/3 Tylt.		
Tobak, Røg	745 p.		
Dito Snus	10p.		
Tvebakker	3 Tdr.		
Thee	2 p.		
Aar 1796 Udført til	Danamrk og Norge	Slesvig og Holsten	Fremmede Stæder
A.			
Ankere, Skibs, strandet	2 Stkr.		
B.			
Bord, Fyrre, strandet	10 Tyl. 8 St.		
Bergmose, ligesaa	1 Tde.		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

C.			
Caffebønner, ligesaa	36 p.		
D.			
Dyner	45 Stkr.		
Dito Vaar	33 Al.		
Drejel	2100 Al.		
E.			
Eg	11 Oll.		
F.			
Fisk, Bergens, strandet	187 Sp.		
Fieder, Gaase	10 Lp. 7 p.		
Flesk, røget	19 Sp. 5 Lp. 2 p.		
Faar, levende	16 Stkr.		
G.			
Giæs, røgede	1 Sp. 13 Lp. 10 p.		
Dito Levende	30 Stkr.		
Glas Lysekroner, strand.	40 Stkr.		
H.			
Huder af Køer	34 Stkr		
Hornfisk, fersk	11 Baadsl.		
J.			
Jern, svensk, strandet	56 Sp.12 Lp. 10 p.		
Dito norsk, ligesaa	315 Sp. 1½ Lp.		
Isenkram, ligesaa	3 Sp.14 Lp. 12 p.		
K.			
Klokkespil, strandet	1 Stke.		
Kiød, røget	1 Sp. 11 Lp. 2 p.		
Dito Saltet	3 Sp. 12 Lp.		
Kakkelovne, strandet	63 Sp. 5 Lp. 2 p.		
Køer, levende	4 Stkr.		
O.			
Oste	69 p.		
P.			
Plader af Jern	25 Sp. 14 Lp. 13½ p.		
Pølser, røgede	1 Sp. 13 Lp. 10 p.		
S			
Skind af Faar, strandet	138 Dæg, 4 Stkr.		
Smør, strandet	78 Lp. 9 p.		
Skind af Kalve	17 Stkr.		
Staal, strandet	14 Sp. 4 Lp. 6½ p.		
Spiger, ligesaa	14 Sp. 16 Lp. 10 p.		
Sukker, raae, strandet	882 p.		
Stokke af Fur, ligesaa	30 Stkr.		
Salt, strandet	3 Tdr.		
T.			
Tran af Sild, strandet	237 ½ Tde.		23½ Tde.
Taft, ligesaa	146½ Al.		
Torsk, saltet ligesaa	11 Tdr.		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Tunger, Oxe	54 Stkr.		
Touge, Anker, strandet	6 Stkr.		
U.			
Uld	5 p.		
V.			
Vadmel	288 Al.		
Vox	4 3/4 p.		
Vædere, levende	5 Stkr.		
Viin, Rhinsk, strandet	425 ½ Firtl.		
De Kongelige Toldindtrader for benævnte Aar 1796, beløb sig i alt til 484 Rdlr. 31½ sh.			
Aar 1797 indført fra	Danmark og Norge.	Slesvig og Holsten.	Fremmede Stæder.
A.			
Amdam	80 p.		
Annis	41 p.		
Allun	82 p.		
Allehaande	20 p.		
Aske af Bøg	½ Tde.		
B.			
Byg	10 Tdr.		
Bord, norske	14 Tylter.		
Brændeviin, fransk	8 Ank 34 p.	72 Pot.	
Byggryn	1 ½ Tde.		
Brændeviin af Korn	475 1/4 Pot.		
Barkede Huder	12 Stkr.		
Brunrødt	282 p.		
Blegvidt	58 p.		
Boutellier, norske	50 Stkr.		
Bomuld	4 p.		
Byggryn, strandet			5 Skpr.
Brød af Rug, strandet			20 Lp.
C.			
Caffebønner	1694 p.		
Corender	122 p.		
Chokolade	1 p.		
E.			
Erter	3 Tdr. 3 Sk.		
Dito Strandet			5½ Skpr.
Edike af Øl	1 Anker		
F.			
Fisk, tør	3 Sp. 15 Lp.		
Flesh, røget	1 Sp. 2 Lp.		
Dito, strandet			7½ p.
File	2 Dusin		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Farvetræe	24 p.		
G.			
Glas, Norsk	1 Kiste		
H.			
Hør	16 Lp. 13 Lp. 8 p.		
Hverken og Lærred for	30 Rdlr.		
Humle	10 Lp.		
Harpix	12 p.		
Hvidkaal	5 Stok.		
Hamp	10 Lp.		
Hvede, strandet			871 Tdr.
Havre, ligesaa			187 Dito
J.			
Jernvare	30 p.		
Ingefær	30 p.		
Instrumenter, musikalske, strandet			3 Stkr.
Jordæbler, ligesaa			2 Skpr.
K.			
Kalveskind, beredte	19 Stkr.		
Kalk	2 Tdr.		
Knive	2 Dusin		
Kakkelovne	2 ½ Sp.		
Kommen	11 Skpr.		
Klipfisk	4 Lp.		
Kiød, saltet, strandet			1 Lp, 9 p.
L.			
Lægter, norsk	9 Tylter.		
Liim	20 p.		
M.			
Malt	56 Tdr.		
Muursteen	600 Stkr.		
O.			
Olie, Lin	30 Pot.		
Oste, strandet			8 p.
P.			
Pottementmager - Arbeide for	5 Rdlr.		
Peber	16 p.		
Pundtlæder	31 p.		
R.			
Røgtobak	1482 p.		
Rosiner	252 p.		
Rødder	1 Tde.		
Rug	4 Tdr.		
Rye	1 Stke og 40 Al.		
Rom	2 Ankere		
Rospit Træe	1 Lp.		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Risengryn	16p.		
Ridepidske, strandet			2 Stkr.
S.			
Sæbe, grøn	112 1/8 Tde.		
Dito hvid	16 p.		
Salt	17½ Tde.		
Søm	2000 Stkr.		
Sukker	744 p.		
Steenkul	28½ Tde.		
Snustobak	10 p.		
Skedevand	6 p.		
Skrivepapiir	4 Riis.		
Smak	100 p.		
Sild, tørre	80 Oll		
S.			
Svedsker	16 p.		
Sirup	83 p.		
Sild, saltet	31/4 Tde.		
Dito, Dito, strandet			75 1/4 Tde.
Smør	½ Tde.		
Dito, strandet			2 Lp. 9 p.
Svovl	12 p.		
Syeskrine, strandet			4 Stkr.
Spanskrør, ligesaa			2 Dito
T.			
Tiære	1 Tde.		
Dito, strandet			1948 1/8 Td.
Tobakspiber	2 Gros		
Tørklæder, trykkede	6 Dus.		
Tælle og Tællelys	17 p.		
Thee	4 p.		
Tran	1 Tde.		
V.			
Viin	3½ Anker		
Aar 1797 udført til	Danmark og Norge.	Slesvig og Holsten.	Fremmede Stæder.
B.			
Beeg, strandet	91 2/3 Tde.		
D.			
Dyner	25 Stkr.	2 Stkr.	
Dito Vaar	1 Stkr.	2 Stkr.	
E.			
Eg	3 Oll		
F.			
Flesk, røget	9 Sp. 14 Lp. 14 p.		
Fisk Ferske	6 Baadsl.		
Faar, levende	9 Stkr.		
Fisk, tørre, strandet	3 Sp. 10 Lp.		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

G.			
Giæs, røgede	11 Lp. 1 p.		
Dito Fier	5 Lp. 8½ P.	8 p.	
Dito levende	36 Stkr.		
H.			
Huder af Heste, standet	179 Stkr.		
Dito, Dito	4 Dito		
Dito af Køer	13 Dito		
Hvede, strandet	70 Tdr.		
J.			
Jern - Ankere, strandet	11 Stkr.	2 Stkr.	
Jern, glt., af Vrag	3 Sp. 12 Lp.		
Dito i Stænger, strandet	1 Sp, 9 Lp.		
Jolle, Skibs	1 Stkr.		
K.			
Kiød, røget	1 Lp. 8 p.		
Dito, Saltet	11 ½ Lp.		
Køer, levende	5 Stkr.		
O.			
Olmersdugs Vaar	4 Lp.		
P.			
Pennefiedre, strandede	2000 Stkr.		
Pølse, røget	5 Lp.		
Puder	2 Stkr.		
R.			
Rosiner	60 p.		
S.			
Stemplet Papiir for 1796	1 Pakke		
Skind, Kalve, strandet	55 Dæg.		
Dito, Dito	7 Deg. 4 St.	5 Stkr.	
Dito af Lam	3 Stkr.		
Staal, strandet	7 ½ Lp.		
T.			
Tougværk, strandet	8 Sp.		
Tømmer af Vrag	27 Stkr.		
Trælast, norsk, strandet	½ Ladning		
U.			
Uld	3 Sp. 9 Lp.		
V.			
Vox	4 p.		
Vadmel	111 1/4 Al.		
De Kongelige Toldindtrader bemeldte Aar 1797 beløb sig i alt til 405 Rdlr. 61½ sh.			
Aar 1798 indført fra	Danmark og Norge.	Slesvig og Holsten.	Fremmede Stæder.
A.			

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Allun	124 p.		
Annis	12 p.		
Allehaande	9 p.		
Amdam	30 p.		
Aal	1 Fierd.		
B.			
Brændeviin af Korn	2 Ank.		
Dito af Druer	2 Dito		
Byg	2 Tdr.		
Bord	19 Tyl.		
Bomulds Tørklæde	1 Stke.		
Bleghvidt	60 p.		
Bindsaalelæder	1 Hud		
Bomuldsware	1 1/4 p.		
C.			
Caffebønner	1122 p.		
Corender	5 p.		
Citroner	2 Dus.		
D.			
Damask, chinesifl	23 3/4 Al.		
E.			
Erter	1 Tde 2 Sk.		
Eddike af Viin	4 Pot.		
Dito af Øl	8 Pot		
F.			
Fildt	470 Al.		
Flesk, røget	12 Lp.		
Farvetræe	130 p.		
Fisk, tørre	4 Lp.		
G.			
Galæbler	10 p.		
H.			
Hiulfæller	24 Stkr.		
Havre	2 Tdr.		
Humle	48 p.		
Hør	15 Sp. 17 Lp. 11 p.		
I			
Ingefær	8 p.		
K.			
Kalk	5 3/4 Tde.		
Kønrøg	2 p.		
Kakkelovne	1 Lp.		
L.			
Lægter	23 Tyl.		
Læder	26 p.		
M.			
Melis	8½ p.		
Muursteen	700 Stkr.		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Malt	24 Tdr.		
P.			
Pile - Qviste	50 Bundt		
Piber	7 Gros		
Pundtlæder	3 halve Hud.		
Peber	9 p.		
R.			
Rug	6 Tfr.		
Risengryn 8 p.			
Rosiner	12 p.		
S.			
Salt	19 Td. 6 Sk.		
Sukker, raffineret	649 p.		
Sæbe, grøn	9 Tdr. 2 Ott.		
Skind, sorte	6 Stkr.		
Sild, tørre	30 Oll.		
Dito, saltet	6 Tdr.		
Steenkul	34½ Dito		
Silketørklæder	6 Stkr.		
Saalelæder	20 p.		
Svedsker	5 p.		
Sirup	47 p.		
Søm	1400 Stkr.		
Smør	1 Fierd.		
Sild, saltet, strandet 1797, bierget 1798			988 1/4 Tdr.
T.			
Thebohe	2 p.		
Tobak	1217 p.		
Tømmer	32 Stkr.		
Tøndebaand	4 Bundt.		
Teriak	1 p.		
Terpentinolie	7 1/4 Pot.		
Taftes Baand	1/4 p.		
Tran, inddreven paa Forstranden			12 Pot.
U.			
Urtekram	23 p.		
V.			
Viinsteen	2½ p.		
Viin	2½ Ank.		
Aar 1798 udført til	Danmark og Norge	Slesvig og Holsten	Fremmede Stæder
A.			
Ankertouge, strandet 1797	3 Stkr.		
B.			
Brændeviin af Korn	114½ Pot.		

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

D.			
Dyneaar for	10 sh		
Dyner	6 Stkr.		
E.			
Eg	26 Oll		
Elfenbeens Skrine, strandet 1797			4 Stkr.
F.			
Flesk, røget	9 Sp. 16 Lp 9 p.		
Fier	30 p.		
Faa, levende	43 Stkr.		
G.			
Giæs, røgede	1 Sp. 3 Lp. 2 p.		
Dito, levende	42 Stkr.		
H.			
Huder af Køer			5 Lp 3 p.
Hør	12 Lp.		
Havre	2Tdr.		
Hvede, strandet 1797	6 Dito		
Hornfisk, ferske	4 Baadsl.		
J.			
Jernankere, strand 1797	3 Stkr.		
Jernkabyse, ligesaa	1		
Jern, glt. af Vrag	16 Sp.		
Jernplader, strandet	1 Lp. 10 p.		
K.			
Kiød, røget	3 Lp. 8 p.		
Kiedler af Kobber, gle	3 Stkr.		
Kabelgaarn, glt.	15 Lp.		
Køer, levende	1		
M.			
Miød	106 Pot.		
Musikalske Instrumenter			3 Stkr.
O.			
Oste	3 Sp. 5 Lp. 5 p.		
P.			
Pølser, røgede	1 Lp. 8 p.		
R.			
Ridepidske, strand. 1797			2 Stkr.
S.			
Stemplet Papiir fra 1797	1 Pakke		
Skibsredskab, strandet 1797	En stor Deel		
Spanskrør, strandet			2 Stkr.
Smør	7 Ip. 3 P.		
Skibsseil	2 Stkr.		
Staal, strandet	10 Lp.		
Sild, saltet, strandet			835 1/4 Tde.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

1797			
Skind af Kalve	9 Stkr.		
Dito af Faar	7 Stkr.		
Sviin, levende	1		
Sælhundeskind	6 Stkr.		
T.			
Tiære, strandet 1797	577 Tdr.	1224 Tdr.	
Tougværk, glt.	4 Sp. 12 p.		
U.			
Uld	15 Lp. 12 p.		
V.			
Vadmel	477 ½ Al.		
Vandfade, strandede	4 Stkr.		
Æ			
Ænder, levende	4 Stkr.		
Den Kongelige Toldrettigheder for indbemeldte Aar 1798 beløb sig i det Hele til 632 Rdlr. 52½ Sk.			

(Frem til 1600-tallet fandtes der ikke ensartede mål i Danmark. De enkelte byer og landsdele havde længde- og rummål og vægtenheder, der måske nok hed det samme, men ikke var lige lange eller lige tunge, og flere steder brugtes også udenlandske måleenheder.

Som rummål anvendtes f. eks, ofte størrelsen en tønne og desuden en skæppe = 4 fjerdinge = 12 alen = 48 penge eller en læst = 12 pund = 24 ørter. En tønne kunne i landets forskellige dele variere mellem at svare til 6 til 20 skæpper, og der var ikke noget fast forhold mellem en skæppe og en læst, idet det f.eks, kunne afhænge af, hvilken kornsort målet brugtes på. Andre måleenheder var en række af de nedennævnte, f.eks, fod, alen og pund.

I Christian 4.s reces af 1615 blev der gjort de første forsøg på at standardisere rummål for hele landet, men det var først ved forordninger fra 1683 og 1698, at der blev indført ensartet mål og vægt i hele landet.

Det grundlæggende længdemål blev da en alen, som med en senere tids målestok fik en længde på 62,8 cm.

Andre længdemål var:

en mil = 12.000 alen = 7,53 km

en favn = 3 alen = 1,88 m

en fod = 1/2 alen = 31,4 cm

en tomme = 1/24 alen = 2,6 cm

Som flademål anvendtes derefter kvadratmil, kvadratalen, kvadratfod etc. samt arealet en tønne land, der blev sat lig med 14.000 kvadratalen eller i moderne mål lig med 0,5516 hektar.

Som rummål kunne på tilsvarende måde anvendes kubikfod, kubikalen o.l., men mere almindelig var:

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

en pot = 1/32 kubikfod = 0,97 liter

en skæppe = 18 potter = 17,4 liter

et anker = 38 potter = 36,7 liter

en øltønde = 136 potter = 131 liter

en korntønde = 144 potter = 139 liter

et oksehoved = 228 potter = 220 liter

For andre varer end korn og øl fandtes en række andre tøndemål.

Det grundlæggende vægtmål blev et pund, som blev fastlagt som vægten af 1/62 kubikfod vand eller ca. 498,6 gram – fra 1853 afrundet til 500 gram. Andre anvendte vægtmål var:

et lod = 1/32 pund = 15,6 g

en mark = 1/2 pund = 249 g

et lispund = 16 pund = 7,98 kg

en centner = 100 pund = 49,9 kg

et skippund = 320 pund = 159,6 kg

I 1861 tilføjedes til denne række også en kvint = 1/100 pund = ca. 5 gram.

Metersystemet blev indført en del senere i Danmark end i de andre vesteuropæiske lande. Det skete ved en lov i 1907, men først efter en overgangsperiode blev systemet det eneste lovlige i Danmark fra den 1. april 1916.)

De fleste Vahre, som købes og forbruges her, naar undtages strandede Vahre, hentes fra Aalborg, dog en stor Deel Kornvahre fra Sæbye.

Naar Auctioner over strandede Vahre og Skibstakelag indtreffe, ere mange af Beboerne raske Liebhave; thi ved saadanne Auctioner bliver alt, uden Forskiel, utrolig høit betalt, og siden reise Købere med det købte Gods, deels til Helsingøer og Kiøbenhavn, og deels til adskillige jyske og fyenske Kiøbstæder, hvor de, de fleste Tider med Fordeel, igien afhandle samme. Tougværk, saasom Ankertouge, Stag og Vanter, optages for det meeste til Kabbel, hvoraf de igien lægge Tyr, Reeb og Tømstrænge til eget Brug og til Salg.

Under 25de October 1769 er Beboerne ved Høi Kongelig Resolution allernaadigst forundt Frihed at seile med deres Baade paa ½ til 1 Læsters Drægtighed til Stæderne under Fladstrands Tolddistrict, for derfra til deres Fornødenhed og Huusholdning at hiembringe Brødkorn, Brændeved, Tørv og deslige, uden derpaa efter Toldrullen at giøre Angivelse og tage Toldseddel, hvilken Frihed siden under 16 Julii 1772 allernaadigst er extenderet til Aalborg, i Følge General - Toldkammerets Skrivelse til Geheimraad og Stiftamtmand Hvidtfeldt under 28 de Julii 1772, læst her ved Birketinget den 7de Sept. f. A. lydende saaledes:

"Pro Memoria!

Hans Kongelige Majestæt haver paa Vores allerunderdanigste Forrestilling under 16de indeværende Maaned allernaadigst resolveret, at den (Indvaanerne paa Lesøe ved allerhøieste Resolution af 25de Octo 1769) forundte Frihed, at seile med deres Baade paa ½ til 1 Læstes Drægtighed under Fladstrands Tolddistrict, for derfra til deres Fornødenhed og Huusholdning at hiembringe Brødkorn, Brændeved, Tørv og deslige, uden derpaa efter Toldrullen at giøre Angivelse og tage Toldseddel, maae til Aalborg extenderes,

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

hvilken allerhøieste Resolution Vi ikke efterlade Eders Excellence herved at communicere saavel til egen behagelig Efterretning, som videre Bekiendtgjørelse for Indbyggerne paa Lesøe, ligesom og Tolderne baade der paa Landet og i Aalborg derom fornøden Ordre herfra er tillagt. Det Danske Kammer den 28de Julii 1772.

Moltke. Berner. Hofman. Clausen. Schønning. Heineman."

Til

Hr. Geheimeraad og Stiftamtmand Hvitfelt.

Forestaaende, som er ligelydende med den mig indløbne Kammerskrivelse, communiceres hermed Birkefogden og Landforvalteren paa Lesøe, saavel til deres egen Efterretning, som og at Birkefogden Sr. Lindgaard samme for Indvaanerne der paa Øen behørig bekiendtgjør til deres Efterretning. Viborg, den 3die Augusti 1772.

Hvitfeldt.

Allerunderdanigst læst i Lesøe Birketings - Ret.

Mandagen den 7 de Sept. 1772.

Testerer

L. Lindgaard."

Under 28 de Martii 1738 blev det saaledes, som forhen meldt, Beboerne ved Kongelig Resolution allernaadigst tilladt at brænde Brændeviin til eget Brug, hvilket siden under 12te October 1770 efter min Formand Birkedommer Lindgaards Allerunderdanigste Forestilling, allernaadigst er bekræftet: dog at de intet Udsalg foretage sig, enten af Øl eller Brændeviin. Begge disse allerhøieste Resolutioner, communicerede fra Rentekammeret, lyde saaledes.:

"Vi approbere allernaadigst Kammerets Betænkning udi alle Maader, og bevilge, at den under 30te April 1734, om Brændeviinsbrændens Afskaffelse paa Landet, udgangne Forordning maae, for saavidt Lesøe Lands Beboere angaaer, saaledes limiteres, at Indbyggerne paa samme Land, herefter selv maae brænde det Brændeviin, de til deres eget Brug kan have nødig, men ingenlunde tillades enten Øl eller Brændeviin at udtappe eller falholde: og ville vi allernaadigst, at Stiftamtmanden, udi vores høie Navn, skal anbefale Birkedommeren der paa Landet, stricte at holde over Sabbats - Forordningen og andre imod Fylderie og ulovlig Kroehold udgangne Anordninger, saa at de, som maatte findes enten i Drukkenskab eller paa forbuden Maade at sælge Drikkevare, alvorligen vorde straffede og muleterede.

Thi bliver høistbemeldte Hans Kongelig Majestæts allernaadigste Resolution Eders Excellence herved til Efterretning og videre forføiende Anstalt derubinden, tjenstberedvilligt communiceret. Vi forblive ec.

"Til

Hr. Geheimeraad og Stiftbefalingsmand Baron Christian Gyldenchrone.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

Kongelig Majestæts Birkedommer!

I Anledning af hans ved Memorial, datere 4 de September sidstleden, indkomne Forespørgsel og Vores derom allerunderdanigst giorte Forestilling, haver det behaget Hans Majestæt under 12te Hujus allernaadigst at resolve saaledes:

Den Lesøe Lands Indvaanere under 28de Martii 1738 bevilgede frihed, paa at brænde Brændeviin til eget Brug, ville vi dennem fremdeles under de ved anførte Resolution foreskrevne Vilkaar, allernaadigst hermed tilstaae.

Thi bliver høistbemeldte allernaadigste Resolution Birkedommeren, til allerunderdanigst Efterretning og Bekiendtgjørelse for Landets Indbyggere, herved communiceret. Og som fornævnte allernaadigste Resolution af 28 de Martii 1738 forbyder Indbyggerne at udtappe eller falholde enten Øl eller Brændeviin: samt tilholder, at Birkedommeren der paa Landet stricte skal holde over Sabbats - Forordningen og andre om utilladelig Kroehold udgangne Forordninger; saa haver han sligt at paasee allerunderdanigst efterkommet.

Vi forblive hans Velvillige

Scheel. Pauli

Helzen. Carstens. Verner. Lowson. Olrog.

Rentekammeret den 4 Nov. 1770"

Disse Privilegier, med adskillige andre gamle Documenter, fornemmelig betræffende førmeldte Landsag, samt det gamle Signet, hvorom er talt i første Capitels 7de ., forvares i en Kiste, som er forseglet af 10 á 12 Mænd og har ei været aabnet siden min Ankomst hertil.

Niende Capitel

Om Beboernes Fartøjer, store og smaae.

I gamle Dage, da Øen florrede med Skove og havde gode havne, eiede Beboerne mange store og smaa Jagte og store Baade, hvormed de gjorde Reiser fornemmelig paa Sverrig, Kiøbenhavn og Norge; men ligesom Skovene og Havnene aftog, aftog tillige Fartøienes Antal, saa at i de sidste Aar ingen Jagt her har hiemmehørt og lagt i Vinterhavn under Øen; thi om en eller anden af Beboerne tilhandler sig Jagte, maae han dog bestandig om Vinteren have dem i Aalborg, med mindre de skulde være saa smaae, at de kunde bringes paa Land.

En mig fra Stædets Tolder meddeelt Såecification viser Antallet og Størrelsen paa Beboernes til Drægtighed ansatte Fartøier fra Aar 1794 til Aarets Udgang 1798 og denne vil jeg her ordlydende indføre saaledes:

"Specification

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

over de i Lesøe Tolddistrict hiemmehørende Fartøier i

Aaarene 1794, 95, 96, 97, og 98.

Aar 1794

Hiemmehørte her 2 Jagter, den ene bygt i Byrums Sogn, drægtig 9 Commerce - Læster, og den anden købt fra Jylland, drægtig 7½ Læst. Af drægtige Læsters Baade vare her i alt 16, fra 2 til ½ Commerce - Læst

Aar 1796

Under Toldstædet var dette Aar hiemmehørende 15 Baade fra 1½ til ½ Commerce - Læsters Drægtighed

Aar 1797

tilhørte Øens Beboere i alt 16 Baade fra 2 til ½ Commerce - Læsters Drægtighed; men ved Aarets Slutning blev angivet, at en Baad på 2 Læser var solgt til Aalborg, og en paa 1½ Læst forliste ved et indstrandet russisk Fregatskib, altsaa ikkun tilbage 14 Baade fra 1½ til ½ Læsters Drægtighed.

Aar 1798

hiemmehørende under Byrums Sogn 6 Baade:

1. Enigheden drægtig	1½ Læst
2. Duen	1 Læst
3. Falken	1 Læst
4. Kong David	1 Læst
5. Jenses Jolle	½ Læst
6. Gravens Jolle	½ Læst

Under Vesterøe - Sogn 2 Baade

7. Post - Jollen	½ Læst
8. Gesvindt	½ Læst

Under Hals Sogn 6 Baade.

9. De to Brødre	2 Læsters
10. Emanuel	1½ Læsters
11. Qvien	1½ Læsters
12. Svensken	½ Læsters
13. Langvarigheden	½ Læsters
14. Den store Jolle	½ Læsters

Tilsammen drægtig 14 Læster.

Beskrivelse over Den Lesøe 1802 Del 2.

(**Kommercelæst** var et mål for skibes rummelighed og bæreevne. Indtil 1867 svarede kommercelæsten til 150 danske kubikfod og 2600 kg, derefter blev den ved lov fastsat til 2 registertons a 100 engelske kubikfod = 2,83 m³.)

Med hvilke Baade søges Fragts Fordeel, og bruges de tillige ved Fiskerie og ved Biergninger, naar Strandinger indfalder. Herforuden haves i alle tre Sogne 59 smaae Joller, som ei ere ansatte til Drægtighed, hvilket ligeledes bruges til Fiskerie og ved Biergninger. De mindste Joller ere for største Deel kjøbte ved Strandinger; de større for det meeste bygte paa Øen, derimod ere de fleste af de store Baade kjøbte i Sverrig, hvilke blive her i Almindelighed ombyggede. Endnu haves endeel andre smaae, der bruges til at losse Vahrene at de store Baade.

fortsætte i del 3.

TRINDELEN, Danmarks første fyrskib, udlagt 1829 på Læsø Trindel. Kopi af farvelagt tegning af Jacob Petersen. Jacob Petersens original er på Dragør Museum, Th. Kjølners kopi på Museet for Søfart.

Beskrivelse over Den Lesø 1802 Del 2.

